

1 sreda, 30.08.2006.
2 [Završna reč Odbrane]
3 [Otvorena sednica]
4 [Optuženi je ušao u sudnicu]
5 ... Početak u 09.05h
6 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.
7 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda.
8 Izvolite sedeti.
9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro jutro svima. Sekretaru, molim Vas
10 da najavite predmet.
11 SEKRETAR: [simultani prevod] Dobro jutro, časni Sude. Ovo je predmet IT-
12 00-39-T, *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*.
13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala. Gospodine Stewart, da li ste Vi
14 spremni da počnete sa svojom završnom reči?
15 G. STEWART: [simultani prevod] Jesam.
16 Časni Sude, samo nekoliko stvari bih hteo da kažem za uvod. Pre svega,
17 kao što obično radimo, hteo bih da predstavim gospodina Nathana Rasiaha, koji
18 sedi sa moje leve strane. On je bio član naše ekipe u ovim bitnim završnim
19 fazama. Gospodica Butler je još uvek u našem timu, ali ona je trenutno kao
20 leteći Holanđanin i trenutno nije u Holandiji ali još uvek je sa nama u istom
21 timu.
22 Kao drugo, vrlo kratak ću biti - gospodin Harmon je zahvalio svim
23 vrstama osoblja koje su nam pomogle u ovom postupku. Mi bismo ukratko isto tako
24 hteli da zahvalimo svima koji pomažu da se ovaj proces odvija pred ovim Sudom,
25 prevodiocima i svima ostalima i ako ne prođem ponovo ceo taj spisak oprostite
26
27
28
29
30

1 mi. To je samo radi uštede vremena.

2 Što se tiče materijala za danas posle razgovora koji smo imali sinoć, mi
3 u Odbrani smo pripremili dva video inserta koji treba da budu ubačeni u dva dela
4 moje završne reči, ali neću ih predočavati sada nego onda kada za to dođe
5 trenutak. Ne govore ni o čemu što će zauzeti puno vremena niti zahteva obimne
6 transkripte, niti je tehnički komplikovano. Biće Vam dovoljno da samo pogledate
7 parče papira dok ti inserti budu prikazivani.

8 Časni Sude, naša završna reč danas neće biti 30 ili 40 hiljada reči
9 dodatka našem završnom podnesku, niti će biti ponavljanja našeg završnog
10 podneska. To treba da bude dopuna našeg završnog podneska ili što je još
11 bitnije, dopuna za 27.000 strana transkripta i dve i po godine ovog postupka,
12 pošto je to na kraju krajeva, završna reč.

13 To uopšte nije pokušaj da se ulazi u detalje ovog predmeta osim na jedan
14 ili dva ilustrativna načina. Mi smo odabrali nekoliko oblasti u kojima ćemo ući
15 pomalo u detalje što se tiče konkretnih stvari, ali one treba da služe kao

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ilustracija i kao primer za neka pitanja koja su bitna za suštinski prilaz
2 masovnom materijalu koji Sudsko veće već ima pred sobom.

3 Tako da se nadam da će to biti osnovni pravac naše završne reči.

4 Časni Sude, to ne znači da neki veoma poznati aspekti ovog suđenja ne
5 zaslužuju da budu pomenuti i naglašeni zbog toga što oni to zaslužuju. S obzirom
6 na dužinu ovog suđenja i more materijala koji je pred ovim pretresnim Većem i to
7 je jedan izazov.

8 Jedna od osnovnih stvari, elementarnih stvari, ali ipak je treba imati u
9 vidu, je na kome leži obaveza dokazivanja. Treba uvek imati u vidu da je
10 gospodin Krajišnik doveden ovde u Hag kao optuženi pre šest godina, kao optužen,
11 ali nevin čovek. I on ovde ostaje i dalje optuženik, ali nevin čovek i to je ta
12 elementarna stvar. On može biti osuđen po bilo kojoj tački optužbe, ukoliko
13 Pretresno veće ili bar dvojica sudija u tom Pretresnom veću budu apsolutno
14 uvereni da je njegova krivica po tim tačkama optužbe dokazana van razumne
15 sumnje.

16 Engleski sudovi sada koriste drugu formulaciju. Umesto razumne sumnje
17 kaže se da sudije i da porota moraju biti uvereni do tačke izvesnosti da je neko
18 kriv. Ali to je samo još jedan drugi način da se kaže izvan razumne sumnje. Mada
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 je možda taj drugi način, ta alternativna formulacija bolja. Jer mi zapravo
2 tražimo izvesnost i to je suština.

3 More materijala koje Pretresno veće ima pred sobom u ovom predmetu
4 uključuje velike varijacije i u težini i u pouzdanosti i to je još jedna dodatna
5 teškoća s kojom Vi morate da se suočite. Vi kao sudije i kao drugi sudije i
6 porote, mada sudije verovatno imaju tu teškoću u većoj meri nego porote, jer
7 mora puno da se probira kroz taj materijal da bi se došlo do jedne odgovorne
8 konačne presude bazirane na dokaznom materijalu i na činjenicama pod relevantnim
9 propisima zakona.

10 U ovom konkretnom predmetu, Pretresno veće i ova institucija uopšte,
11 držali su se pristupa da će materijal sa veoma malo izuzetaka biti primljen,
12 prihvaćen i da će tek onda biti kasnije odlučivano o njegovoj težini i o
13 njegovoj dokaznoj vrednosti koju neki materijali u suštini i nemaju ponekad.
14 Pošto je ovde već mnogo tog materijala, pred Vama je veoma težak, izazovan
15 zadatak.

16 Odbrana tvrdi, ne ponavljajući sve zahteve koje smo u prošlosti
17 podnosili i izgubili, nismo izgubili bitku baš po svakom zahtevu, što mi je
18 drago da kažem, ponekad bismo i uspeli u tome, ali naravno u toku ovog suđenja
19 podnosili smo mnogo zahteva vezano za vremenski raspored, za druge vrste
20 rasporeda, za uvođenje dokaza i bilo bi "nefer" reći da nismo uvek bili naročito

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 uspešni u tim zahtevima. Ali danas nije trenutak da se ti zahtevi ponovo iznose
2 na svetlo dana. Za sve postoji odgovarajuća žalbena procedura i neke od tih
3 odluka stoje, stajace i biće zauvek obavezujuće. Međutim, pred Vama, časni Sude,
4 stoji velika obaveza da odvažete ovaj dokazni materijal, u skladu sa onim što
5 sam već rekao. U ovom suđenju u mnogim stvarima je narušena ravnoteža, na vrlo
6 bitan način.

7 U mnogo slučajeva počeli smo sa veoma opširnim svedočenjima svedoka
8 Optužbe i kada kažem opširnih, to ne treba da bude shvaćeno kao kritika protiv
9 bilo koga, mada ne obećavam da neću kritikovati nekoga u vezi s tim. To pitanje
10 tek treba dublje proučiti, ali nekolicina svedoka Optužbe je zaista veoma dugo
11 svedočila tokom nekoliko dana, i onda kada se pogleda koliko su strogo nametana
12 i realizovana vremenska ograničenja na neke druge svedoke Optužbe, i ako onda
13 pogledamo na veoma stroga vremenska ograničenja koja su nametnuta svedocima
14 Obrane i kada konačno dođemo do onoga što je po našoj tvrdnji bilo i jeste
15 zaista izvanredno i ponekad farsično stešnjanje vremensko za svedoke koje je
16 pozvalo samo Pretresno veće, to treba kada budete odmeravali težinu i dokaznu

17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 vrednost tih svedočenja, to treba da imate u vidu.

2 Pogledajte recimo svedočenje gospodina Mandića. Pritom ne želim da kažem
3 da treba da gledate u njegov transkript ovog trenutka, ali pogledajte samo
4 koliko je dana on svedočio. Pogledajte koliko je sati svedočila gospođa Plavšić.
5 Samo za primer.

6 Mi naglašavamo i podržavamo ono što je reklo Tužilaštvo da sav materijal
7 u ovom predmetu treba da bude proučen veoma detaljno. Mi ne strahujemo niti smo
8 zabrinuti u ime gospodina Krajišnika od mogućnosti da taj materijal bude zaista
9 detaljno i pomno proučavan i mislim da je ovaj Sud u stanju to da učini. U
10 konkretnim okolnostima ovog predmeta bilo bi zaista veoma ne-fer prema Odbrani
11 kada bi se tu pravili neki kompromisi.

12 Dokazi koje je izvodilo Tužilaštvo bili su potkrepljeni velikim brojem
13 detalja od kojih nisu svi dobri, nisu svi korisni, ali su svi detalji. I oni su
14 pomogli da se stvori ta slika koju je nama predložilo Tužilaštvo, slika koja je
15 ponekad oslikana veoma grubim crtama, primitivnim, samo osnovnim bojama. Ovo
16 jeste bio jedan žestok, okrutan građanski rat. Ukoliko je uopšte bilo potrebno
17 da se dokaznim materijalom dokazuje nešto što su svi znali još pre nego što su
18 došli na ovo suđenje. Ali naravno, to je bilo očigledno od prvog svedoka, od
19 prvog dana suđenja.

20 Mi nismo ni jednom u ime gospodina Krajišnika osporavali, niti je on to
21 od nas tražio da osporavamo tu tvrdnju, naime da je taj okrutni građanski rat
22 doveo do grozних zločina koji su bili počinjeni u mnogim dijelovima bivše

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Jugoslavije nažalost, ali konkretno, i to je ono čime se mi bavimo upravo u
2 Bosni. To je neosporno. Srbi protiv Muslimana i Hrvata, nešto što se ne tiče
3 optužbi za koje se optuženi tereti u ovom predmetu. Bilo je strašnih zločina
4 koje su počinili pripadnici svih nacionalnih skupina, ali trenutno ovdje se sudi
5 gospodinu Krajišniku.

6 Bilo je u mnogim situacijama grubih riječi i formulacija koje su
7 iznosili sudionici u tim strašnim događajima. Neke od najjačih riječi je
8 izgovorila svjedokinja Vijeća, gospođa Plavšić. Bilo bi smiješno negirati da je
9 mnogo tog veoma grubog jezika i formulacija bilo korišteno i izgovarano javno i
10 privatno od strane gospodina Karadžića. I mnogo je toga, to možemo vidjeti u
11 sjednicama Skupštine Srpske Republike, mnogo je takvih riječi bilo izgovoreno i
12 tamo. Siguran sam kada bismo pogledali javne zapisnike onoga što su ljudi
13 govorili diljem Jugoslavije u to vrijeme da bismo vidjeli na hiljade i hiljade
14 tvrdnji, rečenica, izjava, kakve bismo se u normalnim okolnostima nadali da neće
15 se dogoditi.

16 Bilo je lišavanja života, dakle ubojstava, silovanja, mučenja. To se sve
17 ne spori. Gospodin Krajišnik jeste bio jedan od rukovodilaca bosanskih Srba. Mi
18 nismo sporili ni tu činjenicu. A kako smo i mogli? On je bio na dvije važne
19 funkcije, da ih tako nazovemo. Njegova prva najočiglednija funkcija, a to je
20 stvarno bila zapravo njegova glavna funkcija - a to je ključna stvar - je bila
21 funkcija predsjednika Skupštine. On to jeste bio. Naravno, bio je jedan period
22 kada je on bio predsjednik Skupštine Bosne i Hercegovine. Dakle i prije krize i
23 podjele u oktobru 1991. i još neko vrijeme nakon toga. Iako u praktičnom smislu
24 značaj te funkcije se vrlo brzo izgubio, s obzirom na okolnosti. Dakle, prvo to.

25

26

27

28

29

30

1 Kao drugo, tokom cijelog perioda relevantnog za ovo čime se ovdje
2 bavimo, on je bio član međunarodnog pregovaračkog tima, da ga tako nazovem, od
3 strane i u ime bosanskih Srba. To je za sad veoma jednostavno, iako sve ove
4 funkcije, to jest obje funkcije, naravno, ne želim ignorirati neke druge
5 funkcije na kojima je on bio, mi to znamo, to je sve ušlo u spis i razmatralo se
6 detaljno. Međutim, ove dvije funkcije koje sam sada spomenuo, predsjednik
7 Skupštine i član pregovaračkog tima sa međunarodnim faktorima, svaka od tih
8 funkcija ima svoje elemente koje usložnjavaju i neke koje čine manje jasnim.

9 Sve to ipak nije tako jednostavno. Kada se pogledaju govori doktora
10 Karadžića, vidi se na koji su način doktor Karadžić i gospodin Krajišnik bili
11 bliski, što jesu bili, poznavali su jedan drugog. Oni su na cijeli niz
12 raznoraznih načina bili uključeni zajedno u neke događaje ranije. Pretresno
13 vijeće je to također vidjelo i mi naravno ne sporimo ni tu tvrdnju. To bi
14 također bilo smiješno od nas. Čuli ste sve te ostrašćene govore, znate za golemu
15 krizu koja se počela razvijati sa oktobrom 1991., znate za naoružavanje sa svih
16 strana s približavanjem tog duga građanskog rata koji se počeo, te sablasti
17 građanskog rata koja se počela približavati i postajati sve stvarnijom i
18 stvarnijom. Došlo je do izbijanja itekako ekstremnog, zapravo, nasilja prema
19 kraju marta, početkom aprila 1992. i mjesecima koji su uslijedili. Tokom cijelog
20 tog perioda, gospodin Krajišnik je bio, da to kažemo najjednostavnije, dio
21 sveukupnog rukovodstva bosanskih Srba. Međutim, ta definicija, ta etiketa,
22 rukovodstvo bosanskih Srba, koja se ovdje ili ondje pojavljuje po paragrafima
23 završnog podneska Tužilaštva, neće nam ispričati pravu priču jer što više

24

25

26

27

28

29

30

1 ispitujemo dokazni materijal u spisu, sve se više pitanja postavlja i sve više
2 sumnji javlja, sve složenija situacija postaje koju razmatramo. To nije ni
3 najmanje jednostavna slika.

4 Imamo tu na umu argumentaciju i iskaze koje smo saslušali tokom prvih
5 mjeseci suđenja i povremeno i nakon toga kada svjedoci koji nisu imali direktnih
6 saznanja, direktnih veza sa rukovodstvom bosanskih Srba, kada se od njih tražilo
7 da po njihovom viđenju kažu ko su bili najvažniji rukovodioci bosanskih Srba.
8 Nešto od toga tvrdimo mi, je otprilike jednako vrijedno kao kada bismo poslali
9 novinara na ulicu da pita prvih 30 ljudi na koje naiđe da li bi bilo bolje da
10 sljedeći čovjek na čelu laburističke stranke, recimo u Ujedinjenom Kraljevstvu,
11 bude taj i taj nakon što se povuče gospodin Blair ili u nekoj drugoj zemlji
12 slična situacija. Mi smatramo, nakon što smo ozbiljno razmislili, da to ne
13 pomaže nikom, da to samo prikriva pravu sliku. Činjenice bi bile puno bitnije
14 kada bi one došle od nekog ko zna za njih. Mišljenje koje je bazirano na
15 činjenicama jeste vrijedno.

16 E sad jedna opća tvrdnja koja se odnosi na izjave i tvrdnje vještaka a i
17 svjedoka koji su govorili o općim pitanjima, a posebno kada govorimo o
18 činjenicama i svjedoka koji se bave činjenicama, mišljenja dakle, koja proizlaze
19 iz takvih odgovora svjedoka po činjenicama mogu imati značaja samo ako možemo
20 uvidjeti da ta osoba zna činjenice i to pouzdane činjenice koje podržavaju
21 njegovo takvo mišljenje.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Sad neću ulaziti u transkript da bi se bavio tim pojedinostima, niti
2 imam namjeru, naravno da se ja to ne usudim raditi. Imamo 27.000 stranica
3 transkripta, one jesu tu i možda će se moći koristiti, a možda ne. Ali sada ih
4 neću koristiti.

5 Gospodin Krajišnik je bio - a sad to kažem onako u širem značenju. To
6 nije uobičajena stvar. Naime, gospodin Krajišnik je - a to imamo u nekoliko
7 predmeta - sam svjedočio ovo. Mnogi od optuženih to ne rade. Situacija gospodina
8 Krajišnika, dakle njegova ukupna situacija, imajući na umu funkcije na kojima je
9 bio, dakle, predsjednik Skupštine, član pregovaračkog tima, ali i ove njegove
10 druge uloge i to što je sudjelovao u događajima u predmetnom periodu, to pokreće
11 neka pitanja. Bilo bi smiješno reći da to nije tako. Gospodin Krajišnik to
12 shvaća. Ne možemo ni pretpostaviti da je tako naivan da on misli da njegovo
13 sudjelovanje ovim događajima i složenost kao i, da kažem, kaos unutar kojeg su
14 se odvijali mnogi od događaja u to vrijeme, da bi to njega moralo dovesti u
15 situaciju, što i jeste, naravno da objasni mnogo toga. On jeste bio na Palama,
16 on jeste lično bio blizak sa Karadžićem, bio je osoba visoko poštovana u SDS-u i
17 među bosanskim Srbima - što je bio još i dok je bio predsjednikom Skupštine
18 Bosne i Hercegovine. Gotovo nitko nije mogao iz ovog rata izaći, a da u njemu
19 nije imao ozbiljnije učešće. 40 dana prepustio se da ga se detaljno ispituje
20 uključujući i gotovo tri tjedna unakrsnog ispitivanja, a da ipak neka pitanja
21 ostanu na koja nije dao odgovore, da ne ostane ništa sumnji, da nema nepotpunih
22 objašnjenja.

23 Podrazumijeva se da je time što je Pretresno vijeće nametnulo određena
24 ograničenja stranama, ispitivanju svjedoka i samim nekih pitanjima Pretresnog
25 Vijeća i sudjelovanju Pretresnog vijeća u ispitivanju, jer Vi ste to učinili i

26

27

28

29

30

1 za samo Vijeće. Mi smo se zapravo cijeli niz puta oko toga sporili, konkretno o
2 tome aspektu ovog predmeta, dakle u tom osnovnom načelu da se suđenje ne može
3 voditi beskonačno dugo. I mi to prihvatamo. Ali posljedice svega toga da jedno
4 suđenje koje se bavi ovako složenom i promjenljivom situacijom kakva se zbiva u
5 ratna vremena u takvom kaosu, da se to ne može razriješiti, da sva složena
6 pitanja ne mogu biti riješena, da će uvijek biti misterija koje neće biti
7 riješene. Recimo, zbog čega niko nije razgovarao sa gospodinom Đerićem prije
8 nego što je on ovamo došao? To je neobično, ali eto, tako je bilo.

9 Dakle, unatoč formulaciji "potraga za istinom," pravo je svakog
10 optuženog - ovdje gospodin Krajišnik nije se za to odlučio - ali, pravo je
11 svakog optuženog da ništa ne kaže, da se ne suoči sa takvim ispitivanjem
12 vlastite uloge. Optuženi se mogu jednostavno sakriti iza toga da je teret
13 dokazivanja na drugoj strani. To je legitimno. Tu se zapravo ne radi o
14 skrivanju, ali na neki način se ipak može reći da se u takvoj situaciji ipak
15 optuženi skriva. Međutim, gospodin Krajišnik nije čak ni to napravio.

16 Važno je imati na umu da je od samog početka gospodin Krajišnik tvrdio i
17 rekao da će on svjedočiti. Ja se, naravno, ne mogu sjetiti kada je to točno bilo
18 rečeno tokom suđenja, ali u svakom slučaju, to je bilo veoma rano. Ja sam to
19 rekao u njegovo ime jer mi je on naložio da to napravim. To je glavni element
20 Obrane. To nije svakodnevno sitno pitanje za vrijeme vođenja predmeta. Glavni
21 element izvođenja dokaza je to da zastupnik treba zastupati svog klijenta i
22 slušati njegova uputstva. I gospodin Krajišnik nije želio odustati od toga.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Bilo je puno stvari koje su se ticale rasporeda, kada će šta biti, to je
2 bio veliki problem. I u jednom trenutku je Pretresno vijeće govorilo gospodinu
3 Krajišniku: "Ako želite svjedočiti onda morate sada." I onda je on to i uradio.
4 Međutim, ni u tom trenutku gospodin Krajišnik osobno, niti preko nas, dakle
5 gospodina Jossea i mene, nije pokazao bilo kakvu nevoljkost da se izloži
6 ispitivanju opširnom, dugačkom - podrazumijeva se, iscrpljujućem ispitivanju. On
7 nije čekao da vidi na koju će se stranu okrenuti vjetar. Nije gledao kako da
8 taktički ili strateški postavi situaciju, da li vrijedi to truda ili ne, kako da
9 se to odmjeri, da li postoji opasnost kod svjedočenja ili ne, što su sve
10 legitimni razlozi za razmišljanje. Branitelj o tome mora razmisliti, mora dobiti
11 savjete.

12 Međutim, gospodin Krajišnik je cijelo vrijeme odlučno želio ispričati
13 svoju priču o događajima, prepričati kakva je njegova uloga u tim događajima
14 bila i biti saslušan. I pritom mislim, biti saslušan na pravi, legitiman način.
15 Ali i u sudnici se vrši saslušanje. On nije tražio nikakva ograničenja, on kao i
16 mi u njegovo ime, smo bili spremni da on bude tome izložen bez obzira koji bi
17 vremenski rokovi bili određeni od strane Pretresnog vijeća i naravno, čak i
18 nakon 40 dana iskaza, neizbježno je da veliki dijelovi naše teze i mnoge točke i
19 činjenice vezane za iskaz, jednostavno, a bilo bi nerealno od nas očekivati,
20 dakle, da se to nije moglo ispitati, saznati od gospodina Krajišnika.

21 To naravno nije odgovor na ono za šta se gospodin Krajišnik tereti. Za
22 to moramo razmotriti dokazni materijal u spisu. Ali to baca svjetlo na karakter

23
24
25
26
27
28
29
30

1 gospodina Krajišnika i onda i sada što je bitno, kao i njegovu želju da ispriča
2 istinu. Na koncu konca, on zna, on bi morao biti bitno manje inteligentna osoba
3 nego što jeste, da ne bi znao da kada ste stavite u situaciju da svjedočite i
4 kada se izložite profesionalnom unakrsnom ispitivanju, pustimo sada na stranu
5 glavno ispitivanje, dakle, kada se izložite takvom profesionalnom unakrsnom
6 ispitivanju prediskusnim Vijećem profesionalnih sudaca na Međunarodnom
7 krivičnom sudu, da to nije situacija u kojoj je lako prikriti istinu. To je
8 jasno. Ne govorim ovde o timu Odbrane, svako o kome se radi, naravno, jako dobro
9 radi svoj posao i sasvim su svesni pozicije gospodina Krajišnika i da je on toga
10 svestan.

11 Gospodin Harmon, čini mi se da je bio gospodin Harmon u pitanju, pošto
12 je tu bilo izmene u timu, odnosno govorili su razni predstavnici Optužbe juče,
13 mislim da je gospodin Harmon bio taj juče, koji se pozabavio pitanjem
14 kredibiliteta gospodina Krajišnika. Mi to u potpunosti shvatamo i to i jeste ono
15 što je posao gospodina Harmona. Pretresno veće će ceniti sadržinu svih dokaza,
16 odnosno iskaza, naravno u kontekstu težine stvari koje se branjeniku stavljaju
17 na teret optužbe i dokazne predmete koji su u postupku pokazani i dokazani da su
18 ustvari neosnovani i to jeste kako se postupak i vodi. Ja uopšte neću da
19 sugeriram da u predmetu ovakvog obima, odnosno ovakve složenosti, da neće i
20 Tužilaštvo naći među stotinama navoda koje oni stavljaju, odnosno optužbi koje
21 čine, da neće biti slučaja da će neki od njih apsolutno propasti. Ali u krajnjoj
22 liniji, to je deo procesa ispitivanja i to je deo procesa izvođenja dokaza.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Govorim konkretno o gospodinu Krajišniku. On se brani, brani sebe preko
2 nas, brani sebe protiv najtežih optužbi koje mu se stavljaju na teret. U jednom
3 procesu ovakve prirode stavljaju mu se na teret optužbe koje su očito van
4 pameti, u mnogim slučajevima apsolutno nisu tačne.

5 Prema tome, tokom 40 dana davanja iskaza, iznošenja dokaza, realno
6 gledano naravno da će biti velikih raznolikosti u smislu validnosti iznetih
7 dokaza, u smislu odgovora koji su dati. Neki od odgovora će apsolutno biti
8 tačni, neki će biti potpuno uverljivi a sa druge strane bilo bi jako čudno da u
9 toku 40 dana izvođenja dokaza... Za očekivati je da u toku 40 dana neki svedoci,
10 odnosno i branjenik koji sebe izloži toj situaciji da daje iskaz kao svedok - za
11 očekivati je da će tu biti i nekih odgovora koji neće proći kod Pretresnog veća.
12 To je normalno. I bilo sasvim čudno i bilo bi to neobično suđenje ukoliko to ne
13 bi bio slučaj.

14 Naravno, jako je bitno koliko su velika ta pitanja, koliko su veliki ti
15 odgovori po konkretnim pitanjima. To je opet nešto drugo. Ali mi bi se svakako
16 složili sa našim učenim kolegama sa strane Tužilaštva, u smislu nekih
17 jednostavnih pristupa u ovom predmetu jer mi, normalno, što ne treba da čudi,
18 radimo svoj posao na veoma različite načine, s obzirom da se i nalazimo na
19 različitim stranama ove sudnice. Prema tome, cenjenje bilo kog iskaza, bilo kog
20 svedoka, nije nešto što je apsolutno dato kao sistem, osim u veoma retkim
21 slučajevima.

22 Sada možda parafraziram i ne izražavam baš najelegantnije ono što je
23
24
25
26
27
28
29
30

1 rekao gospodin Harmon juče, ali ako se pozabavite svedočenjem određenog svedoka
2 i kažete: "Apsolutno ne verujem ni jednu reč koju je on rekao." Ili kažete s
3 druge strane: "Ja verujem sve što je rekao, prihvatam sve što je rekao." I to je
4 mogućnost. Kod mnogih svedoka imaćemo spregu onoga što je tačno i onoga što nije
5 tačno, postoji i sprega, kombinacija onog što je ispravno i onog što je pogrešno
6 u smislu da, ustvari, njihov opis i nije jedan ispravan, odnosno odgovarajući
7 opis. Jer oni i sami dođu sa jednim svojim, posebnim, ljudskim manjkavostima i
8 to utiče na njihove iskaze, manjkavosti u sećanju posle toliko godina, zatim i
9 njihova lična osećanja u odnosu na odgovarajući događaj, lična uverenja i tako
10 dalje. Znači to je jedan složeni poduhvat u odnosu na gospodina Krajišnika i
11 upravo iz razloga koje sam sada izneo. Ti razlozi su nešto sa čim je cenjeno
12 Pretresno veće upoznato, prema tome, ne moram danas da se mnogo zadržavam na
13 tome. To je znači jedna složena radnja, posebno u kontekstu iskaza, odnosno
14 izvođenja dokaza za gospodina Krajišnika, a i šire.

15 Ja sam koristio izraz "traganje za istinom" pošto se to jako mnogo
16 koristilo tokom ovog celog suđenja. Ukoliko pogledate u transkript, reklo bi se
17 da je prva osoba koja je koristila ovaj izraz ste ustvari bili Vi, Vaša visosti
18 sudija Orić. Ali to i nije važno pošto se i inače koristi taj i korišćen je taj
19 termin više puta u više navrata. A i juče je korišćen prilikom podnošenja
20 podnesaka Tužilaštva, naročito kada je gospodin Harmon govorio, odnosno
21 odbacivao sugestiju Odbrane da to ustvari nije baš ono što Tužilaštvo radi. Tu
22 se posebno govorilo o tome izrazu.

23 Ja nikako ne želim ni na koji način da dovodim u pitanje profesionalnost
24 Tužilaštva, odnosno da i dalje tvrdim da naravno to nije ono što oni rade, traže
25 istinu. Ali u najpunišem smislu te reči to nije ni ono što suđenje radi.

26

27

28

29

30

1 Postoje stvarne opasnosti koje su inherentne u toj etiketi, odnosno u
2 tom izrazu "traganje za istinom" kada se govori o jednom suđenju kontradiktornog
3 sistema i koje je ograničeno vremenom. Ograničeno je vremenom zato što je to
4 nešto što je neizbežno u ovom svetu, ali s obzirom na kontradiktornu prirodu
5 ovog Suda, to je nešto što utiče apsolutno na to. Naravno da se svi nadaju i
6 namera je svih da se u svakom suđenju približimo istini što je to više moguće,
7 to je naravno i nada koju gaji i ovo Pretresno veće, to je nada, da kažem, i
8 Međunarodne zajednice, međunarodne ljudske zajednice, naravno svakoga koji je
9 zainteresovan za ono što će se ovde desiti.

10 Ali u krajnjoj liniji to nije baš tako. Na kraju, to se svodi na to da
11 je to jedno traganje da se vidi da li je Tužilaštvo dokazalo svoje navode tokom
12 izvođenja svih dokaza. Ukoliko postoji razlika, a nekada može da postoji
13 razlika, između tog nastojanja i stvarnog, konačnog nalaženja istine, e pa onda
14 se opet možemo vratiti na opis onoga što mi radimo, odnosno pozabaviti se time
15 šta je to što mi radimo. To je dakle, traganje za tim da vidimo da li je
16 Tužilaštvo dokazalo svoje navode po pitanju svih izvedenih dokaza. A naravno oni
17 su imali mnogo više pomoći u tom svom radu, ili Vi časni Sude ste imali mnogo
18 više pomoći da to traganje za istinom bude, da to što radimo bude bliže traganju
19 za istinom u ovom predmetu, samom činjenicom da je gospodin Krajišnik rekao od
20 samog početka da će i on, a to je i radio, i sam svedočiti.

21 Šta to znači? To znači da je to jedno traganje da vidimo da li je
22 Tužilaštvo dokazalo svoje navode po pitanju svih izvedenih dokaza jer apsolutno
23 nije u redu, s jedne strane da se špekuliše, da se nagađa, da se zapušavaju rupe
24 u argumentaciji Tužilaštva, a drugo, apsolutno je suštinski uslov da se dozvoli
25 mogućnost da nije u svakom slučaju izvedeni dokaz bio kompletan, odnosno da se
26 tu može imati određena sumnja. Nisam baš siguran da sam ovo jako briljantno
27 izrekao, ovo poslednje što sam rekao, pa ću pokušati opet.

28
29
30

1 S obzirom da je ova stvar, ovaj poduhvat po svojoj prirodi nepotpun,
2 nekompletan, znači on je nužno povezan sa suštinskim karakterom radnje i
3 osnovnog dokazivanja *onus probandi*. Kad god postoji neko pitanje koje nije bilo
4 moguće rešiti, kad nije bilo moguće da se u potpunosti istraži, ispita, nije
5 bilo moguće da se dođe do potpunih dokaza ili u nekim slučajevima nekog dokaza
6 koje bi želeli da imamo. Odnosno, ukoliko bi to vreme omogućavalo i da je bilo
7 više sredstava, kad god nije moguće da se u potpunosti izvede cela ova radnja,
8 ovaj poduhvat, onda se praznine mogu prevazići i zapušiti samo tamo kada nam je
9 potpuno jasno kako se to uopšte može uraditi. I drugo, kojoj metodom? Šta bi se
10 tu uklapalo, da se zapuše takve praznine?

11 Ako je nešto što nam može poslužiti za tu svrhu, očito je iz realnog
12 sveta, odnosno ukoliko delovi dokaza odnosno na primer, A, B, C, apsolutno i
13 neizostavno kažu da možete zaključiti da imate i D i da ih možete objediniti,
14 nema problema. Ali ako imate A, B, C i nismo išli dalje, nismo razradili daljnja
15 pitanja, a postoji s druge strane mogućnost da bi tačan odgovor bio ili D ili E,
16 ili F ili G, naravno da u svakom konkretnom slučaju treba napraviti
17 najpovoljniju pretpostavku koja ide u prilog branjeniku pošto je to jedna očita,
18 logična posledica činjenice da smo u nemogućnosti da smo izvesni u pogledu bilo
19 kojih od tih alternativa koje nismo istražili.

20 Dakle, tamo gde na određena pitanja ne postoji kristalno jasni odgovori,
21 a kažem "kristalno jasni" kao jedan široki sinonim za ono što se zove "van
22 razumne sumnje", znači izvesni, sigurni, kristalno jasni - časni Sude, Vi znate
23 koji je standard - znači, kad god na pitanja nemamo kristalno jasne odgovore,
24 oni jednostavno moraju da se tretiraju na način koji je najpovoljniji za
25 gospodina Krajišnika. To znači teret dokazivanja i standard dokaza. On ostaje
26 nevin i nije kriv, ukoliko se ne dokaže da stvari koje mu se stavljaju na teret
27 apsolutno odgovaraju jednom takvom standardu izvesnosti dokaza.

28
29
30

1 Da se pozabavimo sada bitnim pitanjem kvaliteta dokaza. Neću sada da se
2 bavim sa svih 120 svedoka do decembra, idući kroz transkript, ali ću se osvrnuti
3 na neke bitnije delove koji se odnose na pitanje kvaliteta dokaza.

4 Jesmo u našem završnom podnesku istakli neke konkretne kategorije,
5 morate da imate kategorije, inače bismo morali konkretno da se bavimo sa
6 otprilike 120 svedoka. Nećemo ni ponavljati te kategorije po pojedinostima ili
7 razna pitanja i podneske u konačnom podnesku. Ali rezimirajući sve, kažemo da je
8 apsolutno jasno, da se podrazumeva da je naravno potrebna pomna evaluacija
9 svakog pojedinačnog svedoka, jer postoje neki svedoci čija su svedočenja sporna.
10 To je jedno drugo pitanje, a ono pitanje koje odmah čoveku pada na um, ali ne
11 možemo ustvari da kažemo o kome se radi pošto se radi o zaštićenom svedoku. Ali
12 časni Sude, Vi znate da su neki od svedoka došli i ovde svedočili o groznim
13 stvarima koje su se desile u njihovim mestima, njihovim porodicama i da je to
14 bilo užasno, zaista užasno u više slučajeva. Te stvari su se dogodile, u mnogim
15 slučajevima zaista su se dogodile, to je sasvim jasno. A u drugim slučajevima
16 moguće, međutim, da je došlo i do nekog deficita u memoriji, neke ljudske
17 greške. Greška u pamćenju nije ono što je bitno. Ono što je uvek bitno su sami
18 događaji. To, časni Sude, Vi možete ceniti.

19 No kada dođemo do zaista znatnog broja svedoka koji su, da kažem bili
20 dovoljno sretni da direktno ne pretrpe to što se dešavalo, iako su njihove
21 porodice negde to pretrpile. Ali oni koji su došli ovde da daju svoje iskaze kao
22 svedoci, ne o konkretnim zločinima nego o drugim pitanjima u predmetu, njima
23 treba kao kategoriji da ipak posvetimo određenu pažnju, odnosno kao elementima
24
25
26
27
28
29
30

1 takve kategorije. Naravno da su pojedinačni svedoci, pojedinačni dokazi, odnosno
2 iskazi takvih svedoka nešto što treba posebno da se ispita.

3 Što se tiče međunarodnih svedoka, mi ne kažemo da je ijedan od takvih
4 svedoka i došao ovde sa već jednim animozitetom prema Srbima, pre nego što je
5 uopšte došao da svedoči - mi to ne kažemo - ali, svakako ne kažemo da postoji
6 neko inherentno nacionalno neprijateljstvo, etničko neprijateljstvo. To bi bilo
7 apsurdno. Mi to uopšte ne govorimo. Ali ono što kažemo jeste upletenost nečija u
8 događaje kao što su ovi, može nekada da dovede do nekih izrazitih stavova kod
9 takvih ljudi i nekih prosudbi, i možda da malo zamagli njihova sećanja o takvim
10 događajima. A to može da bude zato što uključenost ili upletenost bilo koga, a
11 naročito zato što su u toku svoga posla bili veoma vezani i veoma blizu onih
12 događaja koji su se dešavali na terenu, znači, oni će nužno biti selektivni u
13 svom pristupu. To je nešto što je vezano za njihove konkretne odgovornosti i
14 njihovu konkretnu upletenost u konkretne događaje, konkretne akcije. Neki od
15 međunarodnih svedoka su morali samo da sagledavaju stvari u opštim crtama. To je
16 bio ustvari njihov mandat, takav im je bio posao i videli su tu veliku sliku.
17 Ali svako je samo čovek, i na primer, mi smo identifikovali, neću da ponavljam,
18 ali smo identifikovali jedan pasus u svedočenju gospodina Okuna gde je očitto to
19 jasno, odnosno uopšte nema dvojbe, da je odgovor koji on tu daje potpuno
20 neubedljiv. Odnosno, to je njegovo objašnjenje jedne konkretne, jako dobro
21 poznate izjave od strane gospodina Izetbegovića i to kako je on to objasnio
22 apsolutno ne može biti tačno.

23 Prema tome, Sud mora da se bazira samo i isključivo samo na jasnim
24 činjenicama o gospodinu Krajišniku i samo na onim mišljenjima i sudovima koji su
25 zaista solidni, tako da Vi, časni Sude, da Vi možete da budete izvesni u
26 njihovom pogledu. I, časni Sude, mi se nadamo i mi stvarno verujemo da će to

27
28
29
30

1 biti tako, jer je već dovoljno teško ceniti u mnogim situacijama činjenice, ali
2 mi Vas molimo da to cenite na ovoj bazi u odnosu na ceo materijal u kontekstu
3 ovih već rečenih mišljenja i sudova koje sam malopre istakao.

4 Ono što mi stvarno kažemo, jeste da je ipak bilo svedoka koji su bili
5 jasno neprijateljski nastrojani prema gospodinu Krajišniku i ponovo apelujemo na
6 Pretresno veće da ceni takva svedočenja vrlo pomno i vrlo pažljivo i da to ima
7 na umu. Opet ne želimo da predlažemo nešto što je nerearno, odnosno zato što je
8 neki svedok neprijateljski nastrojen da on i laže. Ili zato što je jako
9 neprijateljski nastrojen prema gospodinu Krajišniku, da ono što ono kaže o
10 gospodinu Krajišniku nije tačno, da je to pogrešno. To ne tvrdimo. Ali
11 argumentacija Odbrane nema takve grube predloge, da bismo tako nešto sugerirali.
12 Ali ono što mi svakako tražimo je da se apsolutno to jako pažljivo i najpomnije
13 moguće istraži. U svakom slučaju, ukazujemo na to da ćete ipak naći s vremena na
14 vreme, recimo, u svedočenju gospodina Kljuića na primer, jasnu neprijateljski
15 nastrojenost prema gospodinu Krajišniku. Događaji iz tog vremena, sama uloga
16 gospodina Kljuića, ono što se desilo gospodinu Kljuiću, naravno bi bili nešto
17 što je podstreklo određeni stepen takve neprijateljske nastrojenosti. Nije
18 pitanje koje treba da prosuđuje časni Sud koliko je takvog animoziteta
19 opravdano, koliko nije. To je sad predmet unutar predmeta. A na kraju krajeva,
20 to je nešto što bi možda gospodin Kljuić trebalo sam sa sobom da razreši. Ali u
21 svakom slučaju, mislimo da je, a doći ćemo u toku današnjeg dana do određene
22 tačke u ilustrativnom materijalu koji smo dali časnom Sudu, da je to pitanje
23 kojim se treba apsolutno ozbiljno pozabaviti.

24 Isto se odnosi na gospodina Bjelobrka. Kod gospodina Bjelobrka, a on je
25
26
27
28
29
30

1 to i izrazio, gospodin Krajišnik očigledno još uvek je sačuvao određeno
2 poštovanje, pravo poštovanje za gospodina Bjelobrka. On je to i rekao i priznao,
3 ali to ne znači da je gospodin Bjelobrk u pravu. A konačno, časni Sude, ponekad
4 u ovom predmetu i ne baš tako retko, videćemo, časni Sude, da postoje i svedoci
5 koji u prosudbi Vas, časni Sude, jednostavno ne govore istinu. Jednog smo takvog
6 identifikovali koji, mi kažemo, spada u tu kategoriju ali ima i drugih. I
7 naravno, Tužilaštvo može da identifikuje dosta njih takvih takođe. Očigledno da
8 je to jedna karakteristika ovog suđenja.

9 Ali dosta svedoka su jednostavno pogrešili po pitanju raznoraznih
10 stvari. Recimo i to da je jako fina linija koja nekada deli ono što nije
11 istinito, odnosno ono što je pogrešno. Nekada jednostavno nije ni potrebno da se
12 Sud odredi prema takvoj finoj liniji. U krajnjoj liniji, konačnoj instanci, to
13 nije nešto što utiče na određeno suštinsko pitanje. Ono što utiče je da li je
14 takvo izvesno svedočenje dovoljno sigurno da ga prihvati Pretresno veće, odnosno
15 da li nekada treba da bude odbačeno jer nije dovoljno pouzdano bez, u krajnoj
16 liniji, odlučivanja da li je ono samo po sebi neistinito, da li je pogrešno, da
17 li je ishitreno i tako dalje.

18 Ali nisu ovo jedini svedoci, postoje odgovarajući razni stepeni
19 animoziteta. Imamo to kod raznih svedoka. Recimo, i kad je opravdan animozitet,
20 a to može biti slučaj, opet to je stvar prosudbe, to su jednostavno sentiment
21 samog svedoka, koji on smatra da su opravdani ili iz njegove perspektive, iz
22 perspektive onoga što on zna, čega se on seća, to može biti opravdano. Čak i kad
23 bi svi znali sve to ne bi bio slučaj. To niko sve i ne zna. Realno je ukoliko je
24
25
26
27
28
29
30

1 opravdan, ukoliko postoji animozitet, neopravdan ili opravdan, odnosno
2 neprijateljstvo, u svakom slučaju treba da se ceni, ne na onaj način na koji sam
3 ja grubo odbacio pre nekoliko minuta, već suštinski.

4 Naravno to neprijateljsko raspoloženje, ako postoji kod svjedoka, bilo
5 opravdano ili neopravdano, treba uzeti u obzir. Ne na onaj grub način koji sam
6 maločas spomenuo, ali treba uzeti u obzir.

7 I onda imamo jednu drugu kategoriju, posebnu kategoriju, ona je zaista
8 posebna u svakom pogledu, gospođa Plavšić. Ali što se tiče gospodina Krajišnika,
9 ona je naravno po svom neprijateljstvu prema njemu kategorija sama po sebi. Na
10 gospođu Plavšić ću još da se vratim.

11 Ima još tri svedoka sa raznim stepenima animoziteta prema gospodinu
12 Krajišniku i neke od njih ću pomenuti kasnije. Također postoji jedna kategorija
13 koju smo mi imenovali u svom završnom podnesku, a to su svedoci koji su pomalo
14 zabrinuti za svoj sopstveni položaj. To su uglavnom osuđenici i osumnjičeni.
15 Neki osumnjičeni nikad ne dođu pred Sud i nikad ne bivaju osuđeni, ali svi
16 osuđenici su nekada bili osumnjičeni.

17 Osobe koje su očigledno bile zabrinute za svoj položaj, iz jednog ili
18 drugog razloga, su gospodin Mandić, gospodin Đerić, gospodin Trbojević i
19 gospodin Babić. Taj spisak se ne završava na njima, ali oni su najjasniji
20 primeri.

21 Gospodin Mandić, na primer, je sada možda još više zabrinut nego što je
22 bio onda, ukoliko je politika i praksa ovog Tribunala ikako napredovala, jer je
23 gospodin Mandić identifikovan u poslednjoj verziji udruženog zločinačkog
24 poduhvata, kao jedan od učesnika i to je jedna od poslednjih, najnovijih odluka
25 Tužilaštva. Imenovan je kao jedan od suštinskih, najbitnijih članova. Međutim,

26

27

28

29

30

1 ukoliko je Tužilaštvo tako ambiciozno, kao što ja mislim da jeste, onda će oni
2 kasnije uključiti gospodina Mandića u taj spisak.

3 Gospodin Mandić, je koliko se mi u Odbrani sećamo, on je svedočio samo
4 nekoliko dana ili nedelja pre nego što je trebalo da nastupi krajnji rok posle
5 koga se više neće izdavati nove optužnice u ovom Tribunalu. Međutim, sa njim je
6 obavljen razgovor, intervju, kako se to ovde zove, i on je u njemu rekao puno
7 toga. Gospodin Mandić je takav čovek da nikad neće očigledno pokazati svoju
8 zabrinutost, jer je fleksibilna osoba, ali možemo sa dobrim razlozima
9 pretpostaviti da jeste bio zabrinut. Puno toga se dešavalo u njegovoj glavi.

10 Gospodin Đerić, za njega nisam siguran koliko se on sad trenutno brine
11 tamo dole u Bosni, da li je prepušten sam sebi, to je pitanje. Ali on jeste bio
12 premijer u toku svih tih ključnih događaja 1992. godine, sigurno onih ključnih
13 meseci 1992. godine. Po kriterijumima Tužilaštva, jedan član proširenog
14 Predsedništva - a gospodin Đerić je to bio - bi sigurno imao razloga da se
15 zabrine ukoliko je gospodin Krajišnik optužen na ovom Sudu jer je bio, između
16 ostalog, član tog istog proširenog Predsedništva. To je dovoljno da se čovek
17 zabrine.

18 Što se tiče gospodina Trbojevića, on je čini mi se u jednom trenutku
19 hteo da bude na položaju mog kolege gospodina Jossea. Da bude ko zastupnik, ko

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 branilac jer je profesionalni pravnik, advokat, ali u to vreme on je bio zamenik
2 premijera.

3 Gospodin Babić, samo ću ovlaš da ga pomenem. On je sigurno imao svojih
4 razloga, kada je svedočio, da bude zabrinut.

5 Imamo jednu novu kategoriju svedoka. A to su svedoci koji bi bili naivni
6 kada bi pretpostavili da ih oslobađanje gospodina Krajišnika od optužbi ne bi ni
7 malo dotaklo, da ih se ne bi ni malo ticalo. Ja želim da sve ono što trenutno
8 govorim bude jasno shvaćeno. A ako nije jasno shvaćeno, to je možda zbog toga
9 što se ja jasno ne izražavam baš uvek. Međutim, u ovoj kategoriji su, kao što
10 smo naveli u našem završnom podnesku, svedoci kao što su gospodin Treanor,
11 gospođa Hanson, gospodin Nielsen, gospodin Wilson, gospodin Brown, to su sve
12 časni ljudi, gospoda i gospođe. Ne želim sada da zvučim kao Marko Antonije, ali
13 to su sve časni ljudi i mi ne sporimo to. Naročito što se tiče gospodina
14 Treanora, gospođe Hanson, gospodina Nielsena, oni su uložili stotine sati svog
15 rada u jednom timu kome su sami pripadali i bilo bi smešno da mi ne priznamo i
16 ne kažemo javno tu činjenicu da su ti svedoci na kraju krajeva bili članovi tima
17 Tužilaštva. Šta oni traže u ovom predmetu? Oni traže osuđujuću presudu. To je
18 njihov cilj. Ja mislim da, neću da kažem da bi gospodin Treanor došao ovde i
19 nešto izmišljao i svedočio zbog toga što ima neku predrasudu da je gospodin
20 Krajišnik nužno kriv, ne tvrdim da je to nešto kao kad policija pokuša da
21 namesti nekom nešto u samoj stanici, pošto ga već imaju u rukama i hoće da
22 obezbede da taj čovek završi u zatvoru, mada se takve stvari dešavaju širom
23 sveta, nadajmo se sve manje i manje. Ne, ništa slično ne tvrdim, ali potrebno je
24 vrlo pažljivo odvagati i to je moja poenta, koliko može uopšte biti nezavisan

25

26

27

28

29

30

1 veštak kada piše svoj izveštaj koji treba da se uklopi u neku tezu. To je
2 suština stvari.

3 I sve je to u redu do izvesne tačke, pod uslovom da svi shvataju da se
4 upravo o tome radi. Problemi koji mogu da nastanu, ili ako hoćete opasnosti,
5 rizik s takvom vrstom izveštaja je da ti svedoci imaju veoma neobičan položaj
6 kao veštaci. Oni su veštaci Tužilaštva u ovom Tribunalu i po tome se razlikuju
7 od svih ostalih svedoka. Odmeravati njihova svedočenja i njihove izveštaje treba
8 pažljivije od svega ostalog, i to je jedan od najtežih zadataka za ovaj Sud.
9 Treba da budete super, super na oprezu, ako tako mogu da se izrazim, kada
10 odmeravate vrednost svedočenja izveštaja eksperta. Najstrože treba primenjivati
11 sve naučne standarde i kriterijume kada se pravi neki materijal, da se izbegnu
12 sve one opasnosti koje vrebaju kada čovek piše naučni rad, a pri tom služi
13 određenom cilju. I sve dok je ovo Pretresno veće svesno te mogućnosti i tog
14 aspekta ovog procesa nadamo se da neće biti nikakve štete. To je ono što je
15 bitno.

16 Međutim, na Vama je naravno časni Sude, da to odvažete. Isto se tiče
17 gospodina Wilsona, gospodina Browna, ali Treanor, Hanson i Nielsen su nama
18 predočili jedan veoma masivan materijal sa hiljadama fusnota, priloga i sve to
19 treba posmatrati u tom istom svetlu sa naročitom pažnjom, naročito pomno.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Svedoci koje je pozvalo samo Pretresno veće su u jednoj pomalo drukčijoj
2 kategoriji od kategorija koje smo mi naveli u svom završnom podnesku. Međutim
3 ovo što ja sam govorim služi kao dopuna tom podnesku, a ne samo da zapuši neke
4 rupe.

5 Ima jedna reč koja posebno dobro pristaje svedocima koje je pozvalo
6 Pretresno veće kao grupi i njihovom svedočenju uopšte, a ta reč je "vanredni"
7 ili "izvanredni".

8 Gospođa Plavšić, hteo bih na nju da se vratim. Ona je pominjana i
9 ranije. Samo trenutak. One je češće putovala iz Švedske u Hag nego što je u Hagu
10 svedočila.

11 Ali u suđenju Stakiću, Pretresno veće je primetilo u paragrafu 550
12 prvostepene presude u predmetu *Stakić* sledeće: "I na kraju krajeva Pretresno
13 veće je odlučilo, zaključilo da nema smisla odlagati kraj rasprave u predmetu da
14 bi se saslušala svedokinja Plavšić. Jer ne ulazeći u to kakvo bi moglo biti
15 njeno svedočenje, ne može se očekivati da, pošto je ona priznala krivicu da će
16 ona posle toga dati bilo kakvu izjavu ili iskaz koji bi pomogao Pretresnom veću
17 da dođe do zaključka da je bilo koja osoba pomenuta u Optužnici imala konkretnu
18 nameru potrebnu za izvršenje određenog zločina."

19 Sad, ova formulacija pomenuta u Optužnici, nisam proverio kako je to
20 tačno rečeno, pretpostavljam da je gospodin Krajišnik pomenut u Optužnici i u
21 predmetu *Stakić*, ali ono što je Pretresno veće pretpostavilo sa takvim
22 zadovoljstvom u paragrafu 550 bi možda trebalo malo bolje preispitati.

23 Bilo kako bilo, to nije ključna stvar. Ključna stvar je sledeće: gospođa
24 Plavšić je sama optužena za ratne zločine pošto se sama potvrdno izjasnila o

25

26

27

28

29

30

1 krivici. To je nesporno. Jedna stvar koju ne možemo osporiti je da je bila za to
2 osuđena. Ona je sklopila sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici. Ona je
3 potpisala činjeničnu osnovu za taj sporazum i time je rekla: "Da, ja ovo
4 prihvatom." I na osnovu toga što je ona potpisala, onoga što je bilo konkretno
5 dogovoreno i onoga što je ona konkretno prihvatila bila je osuđena za progone i
6 poslata u zatvor. I ona je osuđenik za ratne zločine.

7 Gospodin Harmon je juče na strani 18 našeg transkripta, radnog
8 transkripta u redu 1 ili 2, čini mi se, iznad onog pasusa koji je citiran iz
9 njene knjige, knjige gospođe Plavšić, rekao sledeće, citiram: "Ona je skrenula
10 pažnju Sudskog veća na njenu knjigu koju je smatrala relevantnom za gospodina
11 Krajišnika i u Sudu je rekla sledeće, citiram: 'Ja sam napisala ovde da je ime
12 knjige veoma važno i obavezujuće što se mene tiče. Zato sam je i nazvala
13 "Svedočim." I ja sam to rekla kao da sam pritom dala zakletvu da ću govoriti
14 istinu i samo istinu, pomogao mi Bog. I to je ono što se provlači kao lajtmotiv
15 kroz celu moju knjigu kao i kroz drugu knjigu.'"

16 Lijepe riječi. Međutim, kada procijenjujemo riječi gospođe Plavšić, i to
17 što se obraća Bogu i obavezuje se da će govoriti istinu, to ipak ne znači da to
18 što se posebno izjasnila o krivici ovdje pred Međunarodnim sudom, da se to ne
19 može nekako uključiti u cijelu tu računicu. Ja pretpostavljam da ne biste ipak
20 prepustili gospođi Plavšić da bude ta koja u svojoj ruci drži mač pravde, zar
21 ne?

22 A ako bismo mi, a pri tom mislim na Pretresno vijeće, ako biste Vi,
23 dakle, i potrudili se i do kraja razmotrili krivična djela koja je gospođa
24 Plavšić javno priznala, osim toga njezinu nesklonost i neprijateljski odnos
25 prema gospodinu Krajišniku koji je također priznala, te njezinu očiglednu

26

27

28

29

30

1 hipokritičnost i neiskrenost da dođemo zapravo do srži stvari, potrebno bi nam
2 bilo puno više vremena nego ono kratko pojavljivanje gospođe Plavšić tokom ovog
3 suđenja. Cijeli iskaz gospođe Plavšić je potpuno beskorisno smeće.

4 Na strani 75 jučerašnjeg zapisnika gospodin Harmon je rekao: "Gospodin
5 Krajišnik je bio sudionik u krivičnom poduhvatu. Osobe koje su bile njemu bliske
6 su također bile dio tog udruženja, tog poduhvata i osuđene su za zločine, a to
7 su zapravo baš te osobe koje bi najbolje mogle znati informacije i koje bi
8 upravo imale one dokaze ili mogle izneti one iskaze koje su od vitalnog značenja
9 u našoj potrazi za istinom."

10 Kada kažem da su ovo lijepe riječi gospodina Harmona, naravno da neću
11 isto govoriti kao kada sam govorio o lijepim riječima gospođe Plavšić, ipak je
12 to jedna druga priča u potpunosti. Međutim, na taj različit način i zbog tih
13 različitih razloga ipak, ono što gospodin Harmon tim svojim lijepim riječima
14 kaže je nešto što nakon kraćeg ispitivanja se pokaže kao nešto što nije baš tako
15 vrijedno.

16 Tko su zapravo bili ti ljudi koji su bili uključeni u taj poduhvat, koje
17 su upravo one osobe koje će imati prave informacije, moći dati prave iskaze, i
18 biti od vitalnog značaja u potrazi za istinom? Oni su dakle pozvali gospođu
19 Plavšić, ali nisu pozvali gospodina Subotića, gospodina Ostojića. Nisu ni
20 razgovarali sa gospodinom Đerićem, čak ga nisu ni gnjavili. Nismo ni čuli da je
21 gospodina Buhu, recimo, pozvalo Tužilaštvo. Nije bilo predloženo da se ovamo
22 dovodi gospodin Maksimović i gdje je bio gospodin Mićo Stanišić, koji i nije
23 tako daleko, koji nije tako nepristupačan?

24

25

26

27

28

29

30

1 Stvar dakle nije baš takva. Mi sad ne govorimo o nekom svjedoku kojeg
2 treba dovesti iz Švedske. Imamo situaciju gdje jedan profesionalni zastupnik
3 iznosi svoju argumentaciju. Ali ovdje ipak ustvari ne funkcionira ova njegova
4 tvrdnja. Ona pokazuje, ova kratka lista koju sam naveo, pokazuje veoma jasno da
5 ta potraga za istinom, da je to nešto što treba shvatiti ipak u određenoj mjeri
6 kao potragu za istinom.

7 Spomenuo sam gospodina Đerića. Nije čudo da je on pokušao skinuti sav
8 teret sa Vlade i prebaciti na Predsjedništvo, jer on sam sebe naravno nije
9 smatrao članom Predsjedništva i kada on to pokušava navaliti sav teret na
10 Predsjedništvo, on tu zapravo ne kaže: "Ja kao čovjek koji je bio na čelu Vlade,
11 ja nisam bio odgovoran za to. To je bila odgovornost Predsjedništva. Dobro, ja
12 sam isto na neki način bio član tog Predsjedništva ali - to je greška." Ne. Ono
13 što on kaže je: "Ja sam bio Vlada, a ono tamo je bilo Predsjedništvo. Oni su
14 znali sve ovo šta se događalo, a mi, mi smo jednostavno tapkali u mraku."

15 Pređimo na gospodina Ostojića. Vjerojatno nitko nema namjeru istinitost
16 tvrdnji gospodina Ostojića iskoristiti kao glavni temelj svoje argumentacije.
17 Bogami, ni Obrana, ni Tužilaštvo. Dakle imamo opet jedno, a sad kakvo-takvo
18 slaganje između suprotstavljenih strana, ali ipak ne treba se ni prihvaćati ni
19 odbacivati iskaz nekog svjedoka u potpunosti, a gospodin Ostojić nam je došao
20 ovamo, bio svjedok.

21 Idemo dalje. Gospodin Deronjić. Za razliku od prvih svjedoka koji su nam
22 govorili o zločinima na terenu po njihovim općinama, recimo gospodin Gaši, koji

23
24
25
26
27
28
29
30

1 je bio prvi svjedok, on - Deronjić pritom, mislim na njega - on je bio zapravo
2 prvi veliki svjedok kojeg smo imali. Ne želim omalovažavati gospodina Gašija,
3 ali sve u svemu gospodin Deronjić je bio stvarno prvi važni svjedok. Bilo je
4 puno truda uloženo u to da ga se dovede ovamo prije nego što se njegov vlastiti
5 predmet do kraja razriješi. Mi znamo da je on počinio jedan grozan zločin. To je
6 nešto što je jasno. Možda se on i žalio na presudu koja je izrečena i kaznu koja
7 je odmjerena, ali u svakom slučaju on je spalio jedno selo, dao poubijati 60
8 ljudi. Takva jedna situacija. On kaže da je on otišao na Pale sljedećeg dana,
9 ako ne sljedećeg dana, meni se čini da pamtim da je bilo sljedećeg dana, ali u
10 svakom slučaju veoma brzo nakon toga. Te kaže onda je ispričao na jednom
11 sastanku šta se dogodilo u Bratuncu u kojem se nalazi Glogova.

12 Naravno, neću sada češljati cijeli iskaz gospodina Deronjića. Ovdje to
13 Vijeće može raditi u miru u svojim odajama i pokazati u kojoj mjeri je njegov
14 iskaz nezadovoljavajući, ako ga pogledamo kao samostojeći, dakle, bez gledanja
15 na to šta su drugi svjedoci govorili o tome.

16 Da li je gospodin Deronjić govorio istinu u sudnici? Da li je gospodin
17 Deronjić govorio istinu, to jest, ako je gospodin Deronjić u osnovi govorio
18 istinu o sastanku na Palama i ko je bio tamo i šta je on točno rekao i šta su
19 oni rekli. A ako se tako dogodilo, da li je on govorio istinu o tom sastanku? A
20 što je još važnije, mala je vjerojatnost da je on govorio istinu zapravo o tome
21 šta je on napravio u to vrijeme, u tim okolnostima. Imajući na umu kako je bila
22 napeta situacija, kako je to bilo važno sudionicima, ono što mi znamo je da

23
24
25
26
27
28
29
30

1 se gospodin Deronjić volio hvaliti, volio pljesak. I u svakom slučaju, šta je on
2 zapravo rekao okupljenim ljudima na tom sastanku? Da li im je on rekao nešto što
3 je onda odmah preneseno gospodinu Krajišniku? da li je kombinacija onog što je
4 Deronjić govorio o tom sastanku ono što je morao skrivati, gdje je bio i šta je
5 radio kad je to govorio? - Jer je on prisilno bio doveden ovamo da dâ iskaz u
6 ovoj sudnici. Da li Vas to stvarno može navesti na to da dođete do pouzdanih
7 zaključaka o tome da je gospodin Krajišnik i sam odmah nakon događaja u Glogovoj
8 saznao da su se tamo odigrala krivična djela i to u dovoljnoj mjeri da bi ga se
9 moglo krivično teretiti za to? To je naravno važno za Tužilaštvo. Oni žele da to
10 uđe kao nešto što je gospodin Krajišnik znao. Njima je to potrebno. Međutim to
11 je jako tanko.

12 Kada je gospodin Ostojić bio konkretno imenovan i to grafički, plavom
13 bojom, tako je gospodin Deronjić rekao. Mislim da je prije toga sudija Orije
14 sumirao ono što je rečeno - nije potrebno sada da to gledamo jer to možete i
15 sami naći, ali to je na strani transkripta 26637. Dakle, Pretresno vijeće
16 sažima: "Vi se ne sjećate navodnog napada na selo Glogova, 9. maja 1992. Vi ste
17 izjavili da niste bili prisutni na navodnom mitingu na Palama, sastanku kriznih
18 štabova SDS-a i predsjednika općina otprilike 10. maja 1992. i zanijekali ste
19 tvrdnje da ste presjedali jednom sastanku na kojem su bili gospodin Karadžić i
20 general Mladić i čak ste izrazili sumnju da je takav sastanak i održan. Sjetili

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ste se da ste Vi i general Mladić zajedno bili na jednom sastanku koji je bio na
2 početku maja 1992. godine."

3 Gospodin Harmon je sljedećeg dana unakrsno ispitivao. Riječ je o kratkom
4 dijelu tako da nisam to podijelio, ali u svakom slučaju Vijeće to može pronaći
5 na strani 26742, od 04.07.2006. Radi praktičnosti i to iz nekoliko razloga, to
6 je unakrsno ispitivanje išlo ne onako glatko kako se to obično zbiva kada
7 gospodin Harmon ispituje svjedoka, bilo je određenih problema. Ali u svakom
8 slučaju, na stranici 26743, došlo je do lapsusa kada se održao taj sastanak.

9 Red 23, sudija Orije: "Gospodine Ostojiću, gospodin Harmon je izrekao
10 lapsus kada ste rekli za datum, a Vi ste se koristili kartom. Vi ste rekli da
11 niste bili na sastanku 10. maja u Glogovoj. Da li ste bili na sastanku na
12 Palama?" A svjedok je odgovorio: "Ne, 10. maja sam bio na Palama i radili smo na
13 pripremi zakona, koji se spremao za sljedeću sjednicu Vlade, koja se trebala
14 održati sljedećeg dana u Banjaluci i ja sam 11. već bio na putu za Banja Luku."

15 Časni sudija Orije: "Hvala. Poći ćemo na pauzu."

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ove zadnje Vaše riječi su taman ono što
17 je sad relevantno.

18 G. STEWART: [simultani prevod] Baš sam to htio primijetiti. Možda da
19 pođemo na tu pauzu?

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Htio sam samo skrenuti Vašu pažnju na
2 upravo relevantnost tih Vaših riječi.

3 G. STEWART: [simultani prevod] Ako želite da to sada napravimo to je
4 stvarno pogodan trenutak.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ako Vama odgovara ja ću ih ponoviti, ako
6 ne, ako imate namjeru reći još nekoliko rečenica, izvolite.

7 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, ja sam baš došao na pravi
8 trenutak za jednu malu pauzu pa...

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Onda pođimo sada na pauzu i ja
10 ću se truditi da se pridržavamo istog sistema. Imamo pauzu od 25 minuta, dakle
11 nastavljamo u 11.05h.

12 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

13 ... Početak pauze u 10.37h

14 ... Sednica nastavljena u 11.07h

15 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim ustanite.

16 Izvolite sestti.

17 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, izvolite.

18 G. STEWART: [simultani prevod] Zahvaljujem, časni Sude.

19 Da se nadovežem na ono što sam malopre, pre pauze govorio, odnosno iskaz
20 gospodina Deronjića, o njegovom izveštaju o događajima u Bratuncu na strani
21 26743 - to je transkript od 4. jula - imamo jedan citat pitanja gospodina
22 Harmona i nečega što je rekao gospodin Krajišnik na 16. sednici Skupštine 12.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 maja 1992. To je stranica 49 engleske verzije. To je zasedanje u Banjaluci.

2 Kaže gospodin Krajišnik: "Stoga bi bilo dobro, moja dobra gospodo, da se
3 pobrinemo da ostavimo dovoljno prostora za podelu. Ja bih bio malo skroman,
4 nemojte mi to zameriti. Jednom smo stavili tu opciju na naš dnevni red i čak kad
5 bi nam neko ponudio 80% teritorije, ne bi mogli da se dogovorimo o jednoj
6 podeli. Čak i kad bi se dogovarali o tome kako da dođe do te podele, jer to je
7 jako teško. Mi smo svugde. Zato predlažem da takođe usvojimo zaključak da treba
8 da se osnuje jedna grupa, radna grupa i komisija koja bi rekla: 'evo, ovo je
9 mapa'. Sviđa mi se mapa gospodina Ostojića jer veći deo prostora na njima je
10 plav."

11 I tu se završava citat. Čini se iz onoga što je govorio gospodin Harmon
12 juče, upravo je to pominjanje tog plavog to što treba da uspostavi neku jasnu
13 vezu između onog što se desilo u Bratuncu, u Glogovoj 9. maja i onih informacija
14 koje su trebale do dopru do ušiju gospodina Krajišnika.

15 Ali, časni Sude, neću sad da idem detaljno kroz sve te parčiće tih
16 dokumenata, parče po parče. Hoću samo da ih identifikujem i da kažem časnom Sudu
17 da je to apsolutno jedna vrlo tanka osnova, najtanja što može biti za ukazivanje
18 na to, odnosno da se mogu na osnovu toga izvući ovakvi ključni zaključci.

19 Znači ta konkretna stvar nas vodi dalje, nešto što je mnogo bitnije i
20 šire možda u proceni, u cenjenju iskaza svedoka u ovom slučaju konkretno i
21 gospodina Krajišnika takođe.

22 Tužilaštvo je u svojoj argumentaciji često koristilo primedbe nekoga

23
24
25
26
27
28
29
30

1 drugog, a onda ih je vezivalo za gospodina Krajišnika ili je njega povezivalo sa
2 njima, ako hoćete, i to na najgrublji mogući način. To su činili posebno sa
3 mnogim primedbama, mnogim izjavama gospodina Karadžića, ali samo nekoliko od
4 njih i ja podvlačim "samo nekoliko", časni Sude, će biti predmet našeg
5 interesovanja i to vrlo brzo ćemo proći kroz njih u određenoj fazi danas. Ali
6 uopštenije govoreći, to se odnosi na ljude kao što su - mislim da ću pravilno
7 postupiti samo da Vas podsetim na ova imena, to su gospodin Vještica na primer,
8 gospodin Kuprešanin, ljudi koji su figurirali na sednicama Skupštine. Ima jako
9 puno imena koja se javljaju u zapisnicima sa Skupštine i ljudi koji su nekad
10 iznosili krajnje ekstremne stavove.

11 Ne bih rekao da se baš u potpunosti sećam pojedinačne sednice,
12 pojedinačne stranice o kojoj je tačno reč, ali recimo, gospodin Krajišnik bi
13 uputio kompliment određenom poslaniku u smislu toga da bi rekao: "On je divna
14 osoba." A ta divna osoba koja je upravo tako okarakterisana je upravo pre toga
15 dala neku krajnje ekstremnu izjavu.

16 Tako se čini da, na neki način, i sam gospodin Krajišnik, dajući takav
17 kompliment i sam sa svoje strane odobrava ono što je ta osoba rekla. Mislim da
18 je to prilično opasan put, da ne treba tim putem ići. Naravno da ne možete
19 apsolutno da ignorišete ono što je neko drugi rekao, mislim, tamo ste i na
20 sastanku ste i kao polazna tačka naravno, kada gledate taj materijal možete,
21 naravno u principu govoreći, da pogledate šta su ljudi na nekom sastanku kojim
22 se bavite rekli i to je sasvim jasno, to je zdravo razumski.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Ali to se mora činiti sa velikom dozom opreznosti i kada se seti čovek
2 kakva je uloga bila gospodina Krajišnika u Srpskoj Republici i koja je bila
3 njegova primarna funkcija, on je bio predsednik Skupštine. I kada pogledamo ove
4 nekad vrlo obimne, vrlo dugačke zapisnike, jer bila su i vrlo dugačka zasedanja
5 Skupštine, moramo se, ustvari, setiti da je gospodin Krajišnik ustvari i
6 predsedavao tim skupštinskim zasedanjima. Predsednik Skupštine, naime, je
7 najkonvencionalniji, najuobičajeniji prevod njegove uloge koju mi ovde imamo.
8 Mislim da je to manje-više bukvalni prevod njegove funkcije, naravno sa srpskog
9 koji ja ne znam.

10 A mi nekada koristimo u engleskom za tu reč predsednik reč *speaker*,
11 nešto što je kod nas konvencionalno i uobičajeno. No, u svakom slučaju, ta uloga
12 onoga što se u Engleskoj naziva *speaker* je isto što je u srpskom predsednik i to
13 je jedna izuzetno značajna uloga.

14 Ova Skupština - govorim o srpskoj Skupštini - naravno u Bosni i
15 Hercegovini, i tu imamo više različitih aspekata, ali ja govorim o Skupštini
16 Republike Srpske, na njoj su se izražavala raznorazna gledišta, međutim, ona je
17 ipak bila jedan monolitni parlament, kada se poredi sa mnogim drugima. Bila je
18 srpski parlament, srpska Skupština, ali u okviru nje se izražavalo niz
19 raznoraznih gledišta, od kojih su neka, moramo priznati, bila stvarno ekstremna.
20 I sam gospodin Krajišnik kaže to.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 U toku rata 1992. godine, gospodin Krajišnik je pored bilo čega drugog i
2 svega drugog, primarno bio zadužen da se stvari odvijaju po planu, odnosno, to
3 je naravno rečeno kolokvijalno ovako na engleskom, znači, da se predstava i
4 dalje odvija. To ustvari odražava na adekvatan način ovu njegovu izuzetnu
5 odgovornost. Jer bilo je potrebno da se Skupština održi u integralnoj formi u to
6 vreme, celovita, trebalo je da se apsolutno pomire sve moguće razlike u
7 mišljenjima i da se spreče, odnosno zapuše, eventualne pukotine koje ste mogli
8 eventualno da konstatujete da se otvaraju i da možda cepaju tkivo skupštine.
9 Trebalo je, ako ne da odobrite, praktično govoreći one ekstremnija gledišta,
10 trebalo je da ih uvažite na određen način.

11 Kada se održao sastanak u Banjaluci 12. maja, to je bilo usred rata i
12 poslanici nisu sedeli tamo negde mirno, smireno, daleko od zbivanja, odnosno od
13 zone sukoba, civili koji sede, koji vode raspravu o tome šta njihova vojska
14 treba da radi, nego su i oni bili uključeni u same te borbe, i oni su došli iz
15 borbi na ta skupštinska zasedanja. Naravno da su bili i različitih starosnih
16 dobi i došli su iz različitih mesta, ali došli su iz takvih zbivanja. Možda su
17 došli, ako ćemo govoriti o najekstremnijem slučaju, i sa fronta, dan pre toga. U
18 takvoj se to atmosferi odvijalo. Znači, ukoliko govorimo o zločinima, ukoliko su
19 to uopšte bili zločini koji su tema, treba da kažemo da je bilo i ljudi koji su
20 došli tamo čiji su članovi porodice bili ubijeni pre toga. A neki od njih su
21 kasnije također poginuli.

22 To nikako nije bilo lako. I da ste Vi taj *speaker*, odnosno predsednik
23 Skupštine, i ako Vi hoćete da se stvari i dalje odvijaju, da se predstava i
24 dalje odvija, ukoliko Vi hoćete da u potpunosti provodite svoj program, da

25

26

27

28

29

30

1 provodite ono što je gospodin Krajišnik već opisao ovom Sudu, odnosno govorimo i
2 o mirovnim pregovorima koji su naravno, u određenoj fazi prekinuti. U svakom
3 slučaju, on je provodio svoj program, te možemo doći do zaključka da je tokom
4 ovog perioda gospodin Krajišnik i njegove kolege, ali svakako prvenstveno
5 gospodin Krajišnik, apsolutno bio iskren, energičan i da je aktivno radio u svom
6 traganju za mirnim, miroljubivim rešenjem.

7 Ukoliko bi neko hteo da kritikuje nečije stanovište, onda bi to
8 predsednik ljudima dozvoljavao, onima koji bi uzimali reč da to i urade. On bi
9 ponekad nekoga opomenuo ili bi korigovao nekoga ko bi istupao u tom smislu i
10 upućivao odgovarajuću opomenu, izražavajući na taj način svoje sopstveno
11 stanovište. Ali da se pridaje značaj jednom komplimentu koji je upućen nekome ko
12 je izrazio neko ekstremno gledište pre toga, samo da bi se podvuklo koliko se
13 može zbog toga inkriminisati gospodin Krajišnik, mislim da je to stvarno
14 predaleko.

15 I sam gospodin Krajišnik je rekao da ovaj Sud treba naravno da ceni
16 akcije, odnosno radnje samoga gospodina Krajišnika i da vrlo pazi da ne vezuje i
17 gospodina Krajišnika dosta široko za neke druge radnje nekih drugih ljudi, kada
18 je sasvim jasno da je on podržavao neka druga gledišta koja nisu bila u skladu
19 sa njegovom politikom, sa njegovim stanovištem.

20 Od nekih reči koje je on izgovorio - a videćete časni Sude u ovom
21 materijalu - neke stvari koje su rečene, a mnogo je stvari rečeno od strane

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 poslanika, apsolutno neusaglašene sa onim što je bio pristup gospodina
2 Krajišnika i ne mogu se ni na kojoj osnovi povezati sa onim što je rečeno na
3 ovom Sudu, u smislu toga da su upravo takvi bili stavovi i politika, odnosno
4 akcija gospodina Krajišnika.

5 Mi kažemo da je gospodin Krajišnik, ustvari, tragao za miroljubivim
6 izlazom i naravno, mi tvrdimo da je to bilo tako i možete biti uvereni da je to
7 bilo tako. Što se tiče teškog poduhvata, da se retrospektivno evaluiraju i cene
8 sve rasprave, sve diskusije, planovi i predlozi sa mapama, koje treba vrlo
9 pažljivo razmotriti. Da bi se to moglo uraditi trebalo bi da se čovek vrati u
10 1992. godinu da vidi jasno šta se dešava. Na primer, imamo pismo gospodina
11 Cutilheira iz tog doba, u časopisu *Economist*, to Vam je predmet D256, gde vidimo
12 koliko je stvarno, iskreno gospodin Krajišnik bio privržen stvari mira. I zašto
13 ne bi bio? Vidimo da je gospodin Krajišnik znao - zašto ne bi znao? - ukoliko se
14 vodi rat, naravno da će ljudi ginuti, vodi se rat. To uopšte ni na koji način ne
15 ukazuje da je gospodin Krajišnik želeo da neko pogine, zato što su nešto bili
16 ili zato što je neko pripadao nekom. To apsolutno nije tako. Naravno da je znao
17 i uviđao da će ljudi ginuti da svim stranama i tako je i bilo. Naša odbrana nije
18 odbrana *tu quoque*, tako da mi to ne tvrdimo. Međutim, mnogo je ljudi zaista
19 poginulo i gospodin Krajišnik je unapred znao da će toga biti na svim stranama.
20 Njegova privrženost mirnom rešenju bila je iskrena i energična.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 I ako govorimo o ekstremnim izjavama i ekstremnim formulacijama i rečima
2 koje su koristili mnogi Krajišnikovi kolege - mislim kolege u najširem smislu te
3 reči, kolege poslanici u Skupštini kao i njegove kolege koje su tada imali
4 sedište na Palama u relevantno vreme - u mnogim prilikama ti ljudi su, bar
5 pojedinci, koristili reči i izraze koji su mnogo različiti od onoga kako je
6 govorio sam gospodin Krajišnik. I mislim da Sud ima sve osnove da zaključi kako
7 Krajišnik sve to lično nije odobravao. Mislimo čak da je to jedini mogući
8 zaključak. Setićete se jednog konkretnog primera kada se radi konkretno o
9 gospodinu Krajišniku, kada je on iskoristio jedan sramotan izraz govoreći o
10 Muslimanima i on to prihvata da je to uradio. To se desilo u situaciji kada se
11 nešto desilo u njegovom kraju, gde je on rođen i to ga je lično veoma potreslo i
12 naljutilo. On je to izneo kao razlog ili svoje objašnjenje, pre nego kao neki
13 izgovor. Ako uporedimo to sa onim što su govorili njegove kolege u njegovom
14 prisustvu, videćemo da su mnogi od njih inače bili skloni takvom izražavanju, što
15 nije njegov slučaj i mi ne bežimo od toga. Ali neki od tih ljudi su takođe bili
16 suočeni sa vrlo ekstremnim situacijama u svom zavičaju, nezavisno od onoga što
17 je pomenuo sam gospodin Krajišnik, i to treba uzeti u obzir kao osnovu i ljudski
18 razlog zbog čega su se koristili takvi izrazi.

19 Teza Tužilaštva, da se vratim na suštinu ovog predmeta, je da je
20 postojao jedan ekstremistički plan i to vidimo već na samom početku završnog
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 podneska Tužilaštva, strana 8, paragraf 2, pod podnaslovom "Udruženi zločinački
2 poduhvat". "Drugi učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu bili su drugi
3 vodeći članovi bosansko-srpskog rukovodstva, naročito gospođa Plavšić i gospodin
4 Koljević, članovi Vlade" itd., itd. To je bilo u optužnici od samog početka. Ovo
5 je stvar rutine sa strane Tužilaštva, zbog toga što je vrlo jasno da Tužilaštvo
6 nije ni izbliza potkrepilo ovo dokazima.

7 I oni su toliko ambiciozni da u paragrafu 3 završnog podneska kažu,
8 citiram: "U slučaju da Pretresno veće zaključi da se članstvo u ovom, tačnije
9 pripadnost u ovom udruženom zločinačkom poduhvatu svodilo samo na jednu usku
10 grupu kao što su -" i tu oni nisu dovoljno konkretni, ali navode jedan, dva,
11 tri, četiri, pet, šest, sedmoro ljudi, uključujući gospodina Mandića - "u tom
12 slučaju", kaže Tužilaštvo, "gospodin Krajišnik ipak snosi krivičnu odgovornost."

13 Mi ćemo da obradimo ovo pitanje u dva dela. Pre svega, obradićemo
14 pitanje koje je ovo Sudsko veće konkretno postavilo Odbrani u toku današnjeg
15 dana. Ne nadugačko, ali ćemo se pozabaviti time.

16 Mi verujemo, i to je najvažnije, da ova ekstremna verzija događaja nije
17 održiva. Oni su sami u Tužilaštvu odlučili da udruženi zločinački poduhvat svedu
18 na jednu usku grupu ljudi, pošto nisu uspeli nikako da dokažu da je postojao
19 neki veliki plan i veliki udruženi zločinački poduhvat.

20 Doći ću do ovog pitanja koje je postavilo Sudsko veće za jedan trenutak,
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ali ne baš ovog trenutka. Sada bih hteo da pogledamo stranu završnog podneska
2 Tužilaštva 171, paragraf 547, pod podnaslovom "Genocid". I naravno, neću proći
3 ceo ovaj paragraf, tačku po tačku, jer onda bismo morali da sedimo ovde do
4 sredine iduće nedelje, zato ćemo da se usredsredimo na određene tačke. Ali da
5 bismo to uradili, časni Sude, moram da uzmem svoje beleške...

6 Hvala. Hteo bih da se to podeli svima koji bi trebalo to da imaju. Časni
7 Sude, nadam se i verujem da i prevodilačke kabine imaju ovaj komplet dokumenata
8 i nadam se da i sva trojica sudija imaju to pred sobom.

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Mislim da svi imaju.

10 G. STEWART: [simultani prevod] U redu.

11 Onda ću, ilustracije radi, da prođem nekoliko tačaka u završnom podnesku
12 Tužilaštva, i onda ću ih uporediti sa kratkim relevantnim delovima transkripta,
13 presretnutih razgovora i drugih dokumenata po potrebi, da izrazim naš argument,
14 i onda ću brzo da pređem na sledeće.

15 Prvi paragraf je 555 u završnom podnesku Tužilaštva.

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 To je sve pod podnaslovom, tačnije velikim naslovom "Genocid". A
2 podnaslov je "Izjave koje su davali Krajišnik i drugi lideri bosanskih Srba iz
3 kojih se može zaključiti da je kod njih postojala genocidna namera."

4 Paragraf 555 glasi: "Već 4. septembra 1991. godine, Karadžić i Krajišnik
5 su izrazili šta će se desiti ukoliko Izetbegović i oni koji ga podržavaju,
6 ostanu pri svojoj nameri da se odvoje od SFRJ. Ovaj citat malo niže pokazuje da
7 su Karadžić i Krajišnik zajednički radili na tome da izraze mišljenje koje im je
8 bilo zajedničko, a to je da treba uništiti Muslimane."

9 I onda dolazimo do ove fusnote gde se vidi taj deo presretnutog
10 razgovora 4. septembra, gospodin Krajišnik kaže:

11 "Krajišnik: Da, neka idu. Ja tako da je ... joj neka ide u... danas mi
12 moramo biti jasni.

13 Karadžić: Jasni smo. Danas ćemo reći: 'Evo čemu vodi vaša politika'.

14 Krajišnik: Jeste.

15 Karadžić: Vidite li čemu vodi? I znate li vi da ćete vi u svemu tome
16 nestati?

17 Krajišnik: Jeste.

18 Karadžić: Nestaćete, čovječe. Nestaće i nas dosta, ali vas će potpuno
19 nestati."

20 Znači, kontekst ovoga svega, a ovaj deo teksta je istrgnut i naglašen u
21 završnom podnesku Tužilaštva je: "Čoveče, vi ćete nestati." To je vrlo jasno i
22 mi to ne sporimo da je Karadžić ovo uvežbavao pred njim, i zavisno od toga kako
23 to neko interpretira, on je uvežbavao kako će razgovarati sa Muslimanima: "Vi,
24
25
26
27
28
29
30

1 čoveče, Muslimani, vi ćete nestati."

2 Kontekst je, kao što vidimo iz transkripta. Ovde počinje jedan razgovor

3 koji se dešava posle napada na selo Kravicu:

4 "Karadžić: Meni odgovara to. Je l' znaš da se gore pucalo u...

5 Krajišnik: Čuo sam. Dvojica su mrtvi, je l'?

6 Karadžić: Trojica. Ja mislim da je treći mrtav, a dvojica teško

7 ranjenih.

8 Krajišnik: Muslimani sve?

9 Karadžić: Muslimani sve. Ali oni su napali srpsko selo Kravicu.

10 Krajišnik: Ma ne znam da li je to tačno. Znaš li šta sam ja jutros

11 rekao? Molim te!

12 Karadžić: Da?

13 Krajišnik: Zvao me Čengić.

14 Karadžić: Ja?

15 Krajišnik: Bi li da odemo tamo? Zovu me moji. Rekô: 'Molim te otiđi, ali

16 neka ode i Simović.' Kaže on: 'Ja bi išô, ja i Simović, znaš, da ne ode on sam,

17 onda će iritirati Srbe, biće problema.'

18 Karadžić: Ne, ne, ne može. Mora da ide. Ne sme nigde da ide sam on.

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Krajišnik: Ne, ne. Tako sam i Viti rekao, da on svakako ode tamo da se
2 pojavi kod ljudi. Jer ljudi naši su, znaš da se uznemire, 'oće vojsku, 'oće
3 svašta, znaš."

4 Časni Sude, gospodin Krajišnik očigledno ovde pokušava Karadžića da
5 umiri. To je njegova namera.

6 "Karadžić: Vojska je krenula iz Tuzle.

7 Krajišnik: Ja, tako je. Neka ide. Danas mi moramo biti jasni! Neka idu u
8 Ahmiće. Mi moramo jasni da budemo danas."

9 I onda se ovde nastavlja citat. Citat u ovom završnom podnesku
10 Tužilaštva završava se sa sledećim rečima: "Mnogi od nas će nestati, ali vi ćete
11 nestati sasvim." I na tom mestu se završava ovaj citat u podnesku Tužilaštva.
12 Međutim, razgovor se nastavlja.

13 "Krajišnik: Mi ćemo reći da će svi nestati. Obe strane, znaš.

14 Karadžić: Da.

15 Krajišnik: Mi ćemo... Da, to treba ublažiti, ne zaoštriti."

16 Ovaj razgovor uopšte nije lako protumačiti.

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Karadžić kaže: "Raspitivao sam se malo kod Sime oko toga."

2 Tužilaštvo se u svom završnom podnesku ograničilo na 60.000 reči tako da
3 neću da ja dodajem onim citatima koje su oni izabrali. Ali moja poenta je
4 sledeće: kada pogledamo taj ograničeni deo transkripta koji sam ja predočio Sudu
5 maločas, onda se stvara sasvim druga slika i to odmah. Vidimo da je paragraf 555
6 savršeno istrgnut iz konteksta. On se završava tačno pre nego gospodin Krajišnik
7 kaže nešto što baca sasvim drugo svetlo na celu stvar. Preterano bi bilo reći da
8 to pokazuje kako su Karadžić i Krajišnik imali isto mišljenje, mada je verovatno
9 upravo i bila namera Tužilaštva da dokažu kako oni jesu imali isto mišljenje, a
10 to je da treba uništiti Muslimane. Ovaj razgovor to ne pokazuje.

11 Gospodin Kljuić kada je svedočio, bio mu je predočen ovaj presretnuti
12 razgovor na B/H/S-u i to je bilo na strani 6256 transkripta od 28. septembra i
13 ovde vidimo deo tog transkripta koji sam ja pripremio. Gospodin Harmon kaže:

14 "Sad ću vam pročitati dva pasusa, gospodine Kljuić." To su ti koje sam
15 ja maločas pročitao, i onda, ako pređemo na stranu 6259, red 5, gospodin Harmon
16 kaže:

17 "Možete li nam ukratko reći šta se po Vašem saznanju desilo u selu
18 Kravica, a onda ću Vam pročitati drugi pasus."

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 I Kljuić kaže: "Tu se radi o jednom incidentu gde su na muslimanskoj
2 strani poginula trojica i dvoje je bilo teško ranjeno i izneta je optužba da su
3 oni ustvari napali to srpsko selo. U svim sličnim situacijama Srbi su tražili od
4 Jugoslovenske narodne armije da se umeša, pošto je armija bila garant mira i
5 bezbednosti za njih. Ali kad se vojska zaista i pojavila, onda bi oni imali
6 apsolutnu vlast.

7 Zbog čega? Zbog čega Karadžić i Krajišnik nisu želeli da tamo ide
8 Čengić? On je tada bio potpredsednik SDA. Zbog toga što bi svaka zajednička
9 komisija došla do istinite informacije, otkrila bi istinu i onda bi se moglo
10 zaključiti koga treba okriviti za konkretni incident. I konačno, prethodnog dana
11 smo čuli Karadžićeve pretnje u parlamentu Bosne i Hercegovine koje je on izneo i
12 dva meseca kasnije. On nikad nije ni krio da pretil, nikad nije ničim uvijao
13 svoje pretnje. Kada bi on rekao da će takva i takva stvar da se desi, neko bi
14 odmah nestao. /?U ovom dijalogu možemo videti/ svu razliku koja je postojala
15 između Karadžića i Krajišnika. Krajišnik, kao mudriji od njih dvojice, kaže da
16 bi bilo efektivnije da se kaže da će svi nestati, da ćemo svi nestati, kako on to
17 kaže. Međutim, Karadžić je imao svoj način nastupanja u javnosti. On je govorio
18 da bi to podiglo njegov autoritet, da bi sebi pridao više važnosti kao da je on
19 taj koji treba da predvidi i odluči sudbinu svih nacionalnih grupa u Bosni i
20 Hercegovini." To je citat svedočenja svedoka Kljuića.

21 Interesantno je da počnemo od pitanja gospodina Harmona. On želi da
22 skrene pažnju na prvo pitanje. Kaže: "Možete li nam reći nešto o onome što se
23
24
25
26
27
28
29
30

1 desilo u Kravici?" I onda iznosi opaske gospodina Karadžića. Svedok odgovara na
2 to pitanje veoma kratko, na način koji je potkrepljen ovim presretnutim
3 razgovorom. On daje neko objašnjenje zbog čega oni nisu želeli da Čengiđ ide
4 tamo i sad se mi pitamo kako je to Kljuić mogao da zna? On onda nastavlja da
5 komentariše Karadžićeve izjave u parlamentu, u Skupštini. I govori o razlikama
6 koje su postojale između Krajišnika i Karadžića.

7 Mi kažemo da je postojala razlika u pristupu, međutim, Kljuić ne okleva
8 da to protumači malo negativnije i da to predstavi kao neku lukavost sa strane
9 Krajišnika, da oni u suštini žele istu stvar, ali Krajišnik ima lukaviji način
10 da to ostvari, dok je Karadžić bombastičniji i želi da sebi prida više važnosti,
11 podigne svoj autoritet i tako dalje.

12 Tako da se radi o dve stvari: A, treba da neverovatno pomno proučavamo
13 ovakvu vrstu iskaza i dokumenata i B, ovo ipak malo rasvetljava ono što smo
14 maločas rekli o gospodinu Kljuiću, a to je jedna stvar koja je generalno važna
15 za njegovo svedočenje.

16 Da se vratimo na paragraf 556. Naime, da je Karadžić u oktobru 1991.
17 rekao da će Muslimani nestati sa lica zemlje ako dođe do sukoba izazvanog time
18 što bi Vlada Bosne i Hercegovine odlučila da se odvoji. A to se nalazi na trećoj
19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 stranici ovog transkripta. To je dakle, treći element u ovom nizu dokumenata.
2 Ustvari, ja se izvinjavam, pri samom vrhu, red prije onog pasusa koji je naveden
3 u podnesku Tužilaštva.

4 Želim samo napomenuti da sam prvi puta prekoren danas od prevodilaca.
5 Nadam se da će biti i zadnji put. Samo da podsjetim, Vi imate verziju na B/H/S-u
6 kao sljedeći element u ovom što bi moglo biti od koristi. Dakle, na vrhu treće
7 stranice na engleskom se kaže:

8 "Da, on je lud. Oni su svi potpuno ljudi...", i tu sad počinje citat:

9 "Đogo: Šta on misli? Da počne s ratom u Sarajevu? Je li on lud?

10 Karadžić: On jeste. Mislim, ako počnu rat, oni će nestati.

11 Đogo: Biće rijeke krvi.

12 Karadžić: Nestaće oni. Taj će narod nestati sa lica zemlje, ako sada
13 počnu."

14 I tu sad završava citat koji je korišten u podnesku. Mi tu sad
15 nastavljamo citati:

16 "I to je previše. Ono što smo im ponudili...

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Đogo: Što smo im ponudili, ja ne bi ponudio.

2 Karadžić: Mi smo im ponudili više nego što bi Srbi trebali. Međutim, još
3 uvijek nisu htjeli da prihvate. Jedino šta nam sad preostaje, oni koji žele da
4 izađu iz Jugoslavije neka formuliraju svoje želje... "

5 I tako dalje. Ne želim sada odbaciti nešto što bi mi kasnije bilo od
6 koristi, ali negdje moramo prekinuti. Jer se sada prelazi na jedan drugi dio te
7 presretnute poruke.

8 To je jedna drugačija slika. Ja ne mogu reći. Na koncu, ja nisam bio
9 tamo, nisam prisluškivao i gledao šta se zbivalo. Ne kažem naravno, da je
10 namjerno donesena odluka da se baš tu prekine kada su radili podnesak u
11 Tužilaštvu, ali ja samo kažem da bi se prilikom procjene i čitanja ovog teksta
12 trebalo čitati dalje. Jasno nam je da je to težak posao koji može biti časnom
13 Sudu po neki put itekako teško da bude siguran da nema nekog materijala. Ova
14 presretnuta poruka je prilično duga sama po sebi. Ima i kraćih, ali kako neko
15 može biti siguran da negdje drugdje nema navedeno nešto što bi moglo baciti novo
16 svjetlo? Ja, naravno, ne tvrdim da se namjerno, tendenciozno biralo nešto što bi
17 ograničavalo naše mogućnosti. Ja to ni ne tvrdim, ali veoma je važno imati na
18 umu da možda postoji ipak nešto što je važno. U svakom slučaju to je veoma
19 jasno.

20 Prelazim na stavku 559, podneska gdje se govori o uništenju. Kaže se:

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 "Tema uništenja Muslimana navedena u Karadžićevom telefonskom razgovoru
2 od 12. i 13. oktobra 1991. našla je svoj izraz u svom govoru od ključne
3 važnosti, održanom pred Skupštinom Bosne i Hercegovine 14. oktobra 1991. tokom
4 kojeg je Karadžić izrazio svoje predviđanje, da će rukovodstvo Bosne i
5 Hercegovine odvesti Muslimane do najvjerojatnijeg uništenja." To je u citatu, te
6 dvije riječi: "Ako se odluče da Bosna krene istim putem prema nezavisnosti kao i
7 Slovenija i Hrvatska." U tom pasusu se može vidjeti, ali se to može vidjeti
8 zapravo posvuda, ali u svakom slučaju vidi se da transkript od 30. maja 2006.,
9 na stranici 24969, na sredini te stranice govori gospodin Krajišnik, unakrsno da
10 ispituje gospodin Tieger.

11 "Htio bih da se vratimo sada na 1991. i konkretno na Vaš iskaz u vezi sa
12 govorom gospodina Karadžića u bosanskoj skupštini 14. i 15 oktobra, ustvari
13 uveče 14. i ujutro 15. kada je on rekao: 'Ako je to put kojim želite da Bosna i
14 Hercegovina krene, istim autoputem pakla i patnje kojima su prošle Slovenija i
15 Hrvatska, nemojte misliti da možete provesti Bosnu i Hercegovinu u pakao, onda
16 ćete dovesti Bosnu i Hercegovinu u pakao, a muslimanski narod do vjerojatnog
17 istrebljenja, jer muslimanski narod neće moći da se odbrani ako dođe do rata
18 ovdje.'

19 Gospodin Stewart Vam je to pročitao tokom ispitivanja. Vi ste objasnili
20 doktoru Karadžiću i rekli ste da je to samo ponavljao ono što je ranije rekao
21 gospodin Filipović i, koliko sam ja shvatio, to je bilo Vaše objašnjenje da je
22 zapravo komentar doktora Karadžića bio benigne prirode, zar ne?"

23 Onda gospodin Krajišnik objašnjava da je gospodin Karadžić to rekao u
24
25
26
27
28
29
30

1 takvom i takvom kontekstu i tako dalje.

2 Časni Sude, kada je riječ o stvarima koje su direktno relevantne za ovo.
3 Kao prvo, imamo, pod jedan, govor gospodina Karadžića Skupštini 14. oktobra
4 1991., jedan dio toga je sada citiran iz zapisnika, zatim imamo govor gospodina
5 Filipovića na koji se pozivao tu gospodin Krajišnik i to je također u spisu.
6 Časni Sude, mislim da nije neophodno da pregledavamo sve te elemente. Vi,
7 naravno, sada imate referencu. Bio bi gubitak vremena da prolazimo i
8 pročešljavamo sve. Dovoljno je da Vam skrenemo pažnju i da Vam kažemo gdje da
9 pogledate. U svakom slučaju, to je P1187, govor gospodina Filipovića.

10 No, ono što stvarno treba pogledati je presretnuti razgovor između
11 gospodina Krajišnika, Karadžića i gospodina Koljevića. To je nešto malo dalje u
12 ovoj zbirci materijala. Recimo zadnja četvrtina. Na tome stoji broj 8. Dakle,
13 nekoliko strana nakon ovog transkripta i onda nekoliko izvadaka sa sjednice
14 Skupštine. Onda imamo opet transkript. Nadam se da časni Sud to ima. Dakle,
15 nakon toga dolazimo do presretnutog razgovora vođenog 16.10.1991. između
16 Krajišnika, Karadžića i Koljevića.

17 I tu na drugoj stranici, drugoj od četiri stranice verzije na engleskom,
18 10 redaka niže, kada Nikola Koljević preuzima slušalicu od Mome, dakle
19 Krajišnika, i nastavlja razgovor sa Karadžićem. Dakle, od tog trenutka dalje
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 razgovaraju Karadžić i Koljević.

2 I onda, negdje na pola te stranice, možemo odatle otprilike početi.

3 "N" je Koljević:

4 "N: ...drugo, Alija je govorio na televiziji sinoć..."

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, opet čitate.

6 G. STEWART: [simultani prevod] Brzo sam krenuo? Hvala, časni Sude.

7 "Karadžić: Ne, nisam gledao.

8 Koljević: Evo šta je on rekao. On tu trivijalizira: 'Ja ne razumijem

9 Srbe, zbog čega oni ne prihvaćaju nešto tako normalno.'

10 Karadžić: Pa on može... Evo mu, nek' pročita u *Oslobođenju* i proglašenje

11 suverenosti i tako.

12 Koljević: Nije to odgovor. Odgovor je: neprofesionalno je urađeno da je

13 upitana jedna strana, nije druga. Ja sam sa Ilijom jutros..." - vjerojatno se

14 misli Alijom.

15 "Karadžić: Ne, nepošteno! Kriminalno je urađeno!

16 Koljević: Pa kriminalno, al' 'oću da ti kažem da si morao večeras na

17 dnevniku, da je meni Ilija rekao da ja sad Kapora nazovem i mora biti tvoje

18 objašnjenje, onaj, zašto je to nama bilo neprihvatljivo. Ti to znaš napamet. Kad

19 bi mogô ima još jedan razlog.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Karadžić: Ja bih morao snimiti jer idemo večeras. Hoćeš ti večeras
2 putovati?"

3 Pa onda ima nekoliko redaka o zakazivanju i kada se šta događa, a onda
4 nešto kasnije kaže:

5 "Ovaj... ja mogu ujutro u sedam pa stić' na konferenciju, svejedno mi je
6 to. Gubimo se u detaljima.

7 Karadžić: Dobro, dobro, dobro.

8 Koljević: Molim te, ima još jedan razlog iz kojeg bi morao. Ti bi morao
9 da pomeneš da si ono... bilo je sinoć niz pitanja za onu rečenicu...

10 Karadžić: Ja ću Filipovića citirati!

11 Koljević: Citirat' njega, ovaj... ništa drugo. Citirao sam njega.

12 Karadžić: Da, da.

13 Koljević: Uostalom, to je bilo rečeno preda mnom.

14 Karadžić: Da.

15 Koljević: Molim te, kad bi mogao ti da to snimiš danas na televiziji? Bi
16 l' to moglo popodne?

17 Karadžić: Ma na konferenciji, nakon konferencije za štampu brate, odmah.

18 Koljević: Da ja njima kažem na konferenciji za štampu da oni ostanu, da
19 tako ugovore?"

20 Časni Sude, sad pravim pauzu. Izdvojeno kada se to tako gleda, to je
21 prilično nejasno - najmanje tako da to definiram. Ali kada se to sve sklopi
22 zajedno sa objašnjenjima tokom iskaza, i zatim sa materijalom iz D184, što je
23
24
25
26
27
28
29
30

1 sljedeći dokument koji imamo u ovom nizu dokumenata. To je transkript, bar ova
2 engleska verzija, a radi se zapravo o izvatku teksta na B/H/S-u koji je jako
3 teško čitati, ali ključna stvar ovdje je da je na konferenciji za štampu, i to
4 je negdje na posljednjoj stranici, gdje doktor Karadžić uvodeći to - ustvari,
5 bolje da počnemo odavde. Dakle, govori gospodin Karadžić.

6 Vijeće može pročitati sve, ali posljednji ili pretposljednji, gdje
7 govori da je "pitanje demokracije pitanje procedure, bez procedure nema
8 demokracije", kazuje pored ostalog doktor Karadžić. "Ne samo da su prekršeni
9 mnogi akti, nego su prekršeni kodeksi zajedničkog življenja." Ukazuje također na
10 konferenciji za štampu predsjednik SDS-a Bosne i Hercegovine.

11 /?Ova kršenja su uticala uglavnom na prava srpskog naroda na suverenitet
12 i upropašteni su/ višemjesečni razgovori između SDA i SDS-a. Sve je to učinjeno
13 na voluntaristički, komunistički način uz skandalozno tumačenje diskusije.
14 Posebno Radovanu Karadžiću pripisivalo se da je rekao nešto što se tiče
15 stradanja muslimanskog naroda. Ja sam citirao gospodina Muhameda Filipovića koji
16 je za istom govornicom rekao: 'Ako se ne dogovorimo, nego se izaberu neki drugi
17 putevi, podela Bosne nasilno, onda je to početak kraja muslimanskog naroda.' 'Ne
18 mora to' - dodao je Karadžić - 'biti početak kraja njegovog naroda samo u
19 fizičkom smislu, nego u smislu postojanja nacionalnog bića Muslimana. Ja sam u

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 najboljoj nameri', rekao je Karadžić, 'još jednom istakao ono što je rekao
2 gospodin Filipović.' Doktor Karadžić je istakao zahtev da se sve stranke izjasne
3 o tome da je sastanak bio nelegalan."

4 A tu očito govori o sjednici Skupštine 14. i 15.

5 Da sad ponovo ne prolazimo kroz sve transkripte, gospodin Josse je
6 predočio dakle ovaj presretnuti razgovor gospodinu Krajišniku, dakle našem
7 svjedoku, na strani 23308 do 23309 i to je bilo 2. maja ove godine. Mi tvrdimo
8 da kad se razmotri ovaj materijal, mada nije neophodno da to radimo sad svi
9 ovdje, dakle, kada se dobro razmotri objašnjenje gospodina Krajišnika iz
10 njegovog iskaza, očigledno točno da to potkrepljuje ovaj novinski izvještaj,
11 razgovor sa Koljevićem i kao ovaj izvještaj iz novina, u kojem se jasno govori
12 da je komentar gospodina Karadžića bio pod utjecajem onog što je gospodin
13 Filipović rekao. Šta god da je rekao gospodin Filipović, da li je gospodin
14 Karadžić dobro razumio njegove riječi, to ovdje nije bitna stvar. Ono što je
15 ovdje bitno je da je gospodin Krajišnik, objašnjavajući te događaje govorio
16 istinu, da je to bilo točno. To se u transkriptu nalazi na stranici 23308 do
17 23309, a zapravo mislim da se to nalazi i pod brojevima 24969 do 24976 i 24994
18 do 25004.

19 Gospodin Krajišnik nije bio zadovoljan riječima doktora Karadžića i to
20 ne po prvi put, a bogami ni zadnji put. Nije se tu radilo samo o pokušaju da se
21 nešto odglumi, kao što je tvrdio gospodin Kljuić. Gospodin Krajišnik stvarno
22 nije bio zadovoljan zbog toga.

23 Imamo tu još jednu stavku pod ovim podnaslovom koju bismo mogli
24 ilustrirati, a onda idemo na nešto drugo. Ali samo da se podsjetimo, u

25

26

27

28

29

30

1 dokumentima kao što su statuti i tako dalje, se obično naslove ne gleda. Ali
2 naslovi su također bitni. Naime, ovo je pod naslovom "Izjave Krajišnika i drugih
3 rukovodilaca bosanskih Srba iz kojih se može zaključiti da je postojala namjera
4 da se izvrši genocid". Taj dio počinje u paragrafu 553, međutim tek na 570
5 vidimo prve komentare gospodina Krajišnika, osim njegovog sudjelovanja u ovim
6 razgovorima koji su navedeni u presretnutim razgovorima.

7 Doći ću do toga što je rekao gospodin Krajišnik u svom svedočenju, ali u
8 570, to je jedan intervju početkom 1993. godine. I znači, tu je jako bitna ona
9 poenta koja se ističe i u 555, znači 553 do 570, tu imamo izjave Krajišnika i
10 drugih rukovodilaca bosanskih Srba, a od 553 do 569 imamo izjave drugih ljudi.
11 To je već ranije jutros opisano kako je gospodin Krajišnik bio sa njima
12 povezan. I postoji ta veza, pošto je on uključen u te konverzacije, ali moramo
13 jako pažljivo proučiti tu vezu. Tek u 570 imamo nešto, u pasusu 570, nešto
14 konkretno od samog gospodina Krajišnika, to je dakle početkom 1993. i govori o
15 proteklim događajima, i da mi kažemo da se tu nešto pripisuje, nešto jako loše u
16 tim rečima koje je izrekao u takvim okolnostima, je zaista preterivanje.

17 Znači, poslednja ilustracija koju imamo u okviru ovog odeljka, a treba
18 je svakako pogledati, to su paragrafi 568 i 569 podneska Tužilaštva. 567:

19 "Nakon toga", to je vrlo kratko, nakon 17. sednice, "Mladić je potvrdio
20 svoju nameru da koristi artiljeriju i pešadiju u operacijama u Bosni protiv
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 neprijatelja i da ubija zarobljene. Zatim, citiram: 'Isturiću i pešadiju 400
2 metara napred ispred tenkova, da štite tenkove, da štite artiljeriju. S
3 artiljerijom ću da raščistim putanju za vojnike. Šta me brige? Ne moram da idem
4 kao dobrovoljac. Ja ću da ga granatiram dok on ne poludi. Kad poludi, on će ili
5 da pobegne svojevolejno ili ne mora čak ni da pobegne. Kada se približimo, mi
6 ćemo ga uhvatiti i nemojte da se igramo igara zarobljavanja, odnosno uzimanja
7 zarobljenika.'

8 Može sad čovek da zamisli, da jeste bio slučaj, da bi to bio deo
9 unakrsnog ispitivanja gospodina Mladića, ukoliko bi uopšte došlo do tako nečeg.

10 Ali da pređemo dalje na 569: "Ono kad gospodin Mladić govori o
11 neprijatelju u svojim istupanjima. To se mora razumeti u kontekstu opšte
12 prevladavajućeg mišljenja koje je potvrdio gospodin Krajišnik, da celo
13 muslimansko i hrvatsko stanovništvo, bez obzira na starost, na pol i tako dalje,
14 mora da bude smatrano delom neprijateljske vojske. Velika količina dokaza,
15 uključujući one u dodacima A do C, potvrđuje da su snage bosanskih Srba vodile
16 ciljane napade na civilno stanovništvo, da su namerno ubijale veliki broj ljudi
17 koji nisu bili borci, bez obzira na njihovu starost, odnosno pol."

18 Sad, ta druga rečenica ovoga je ustvari jedan rezime onoga što
19 Tužilaštvo iznosi u dodacima A do C. U prvoj rečenici je obuhvaćeno da je
20 gospodin "Krajišnik potvrdio da se celokupno muslimansko i hrvatsko stanovništvo
21 bez obzira na starost, pol i tako dalje ima smatrati delom neprijateljske
22 vojske."

23 Međutim, ono što je gospodin Krajišnik rekao u svom svedočenju, a to je
24
25
26
27
28
29
30

1 na strani 24439, 22. maja 2006. godine, bilo je ustvari ovo: pitanje na pitanje,
2 to je bilo čini mi se u toku, ne, ne, nije u toku unakrsnog ispitivanja, nego ja
3 sam ga pitao.

4 Pitanje je bilo, red 6: "Kako ste Vi gledali tada, gospodine Krajišnik,
5 odnosno, u kakvim uslovima je civilno stanovništvo moglo da postanu zatvorenici
6 u toku rata ovog karaktera?"

7 Odgovor: "Opšte mišljenje bilo je sledeće, da je celokupan narod, sva
8 populacija, ceo narod, svi su bili *de facto* vojska. Sve nacionalne grupe bile su
9 vojska. Bio je građanski rat. Imali ste front, ali to nije bila klasična,
10 konvencionalna vrsta borbe."

11 Ovo je referenca na transkript koji je dat u Tužilaštvu, odnosno
12 podnesku Tužilaštva, samo da to bude jasno. Znači, to gospodin Krajišnik kaže.
13 Onda se ja ubacujem: "Znači to je bilo opšte mišljenje koje je prevladavalo?"

14 Ali on dalje nastavlja: "Ne, nije. Svako je bio u nekoj vrsti sukoba sa
15 svakim drugim, bez obzira na dob, na pol i tako dalje."

16 Tako da je ustvari taj izraz, "bez obzira na starost, pol i tako dalje",
17 to je izbačeno iz tog dela svedočenja gospodina Krajišnika, a tu se navodi u
18 podnesku Tužilaštva. "To je bila opšta situacija, bilo je jako malo prilika kada
19 ste mogli da govorite o nekoj grupi kao čisto civilnoj grupi. Ali nikada nisam
20 smatrao da iko treba da bude zarobljen ili da bude stavljen u zatvor, ukoliko
21 nizašta nije kriv. Samo je sukobljena strana, odnosno, zaraćene strane, odnosno
22 njeni pripadnici, moglo da se zarobljavaju kao pripadnici suprotne strane,
23 ukoliko su bili vojska ili članovi oružanih snaga, iako je vrlo teško bilo
24 ponekad da se napravi razlika između civila i vojnika, zato što su i ljudi preko
25 70 godina starosti bez obzira koliko su imali godina čuvali, stražarili ispred

26

27

28

29

30

1 svojih kuća ili po rovovima. Ali ukoliko uzmete grupu civila, žene i decu, oni
2 su i tako dalje i tako dalje, znači oni kako takvi nikako nije trebalo da budu u
3 zatvoru."

4 I ovde imamo to isto. Znači, nije samo to što je to tako naglo
5 prekinuto, taj citat na 569, već su to potpuno selektivno date ilustracije
6 situacije. Mi moramo da kažemo da ukoliko časni Sud pogleda sve ove stvari,
7 videćete da prilikom pravljenja ovakvog izbora mi nismo odabrali onih nekoliko
8 početnih tri ili četiri, nismo uzeli one gde je problem najizraženiji, ako
9 vidite druge jasno je da tu nema poente. To je jedna mešavina, naravno. Mi
10 apsolutno nećemo s time da kažemo da svaka poenta koju ističe Tužilaštvo na taj
11 način treba da se odbaci. Ali to su ilustracije koje pokazuju ekstremnu potrebu
12 da se detaljno pazi kada se oni proučavaju.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, prateći Vašu
14 sugestiju, da se ovo veoma pažljivo i oprezno pristupa ovakvim stvarima, Vi
15 kažete: "Jer čak i ljudi preko" - čekajte samo da nađem. Rekli ste nešto: "Ljudi
16 preko 60 ili, čini mi, se preko 70 godina starosti", a u mojoj verziji
17 transkripta ovde piše ili "17-godišnjaci ili već koliko da su imali godina."

18 G. STEWART: [simultani prevod] Ja mislim da sam to ja kriv pošto sam
19 suviše brzo govorio, ali mislim da, naravno, kada bude ispravljeno, to će tačno
20 da preslika ono što je u prvobitnom transkriptu.

21 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro. Uzimamo, znači, kontekst i kako

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ste rekli, i citat veoma precizno.

2 G. STEWART: [simultani prevod] Dozvolite mi da kažem, da ćete Vi ipak
3 raditi na osnovu onog stvarnog materijala, ne današnjeg transkripta već
4 originalnog transkripta.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da.

6 G. STEWART: [simultani prevod] U svakom slučaju, zahvaljujem Vam, Vaša
7 visosti.

8 Sada ću nešto slično da uradim u vezi, opet, sa jednom drugom
9 pojedinačnom temom, kako je data, a odnosi se na krizne štabove i na onaj
10 odeljak završne reči Tužilaštva koji se odnosi na ovu temu. Ona počinje na
11 strani 212, strani 74, ide onda od te strane do 91, odnosno do paragrafa 281.
12 Znači paragrafi su 212 do 281. Izvinjavam se, mislim da materijal tek stiže u
13 prevodilačku kabinu. Nema B/H/S verziju i tu smo usvojili isti pristup, odnosno
14 istu proceduru, postoje odgovarajući isečci, inserti materijala za njihovu
15 upotrebu.

16 Verovatno, časni Sude, nadam se, da se upoznajete sa tehnikom koju smo
17 mi ovde usvojili. Možda bi ja to mogao i brže nekako da konkretno da Vas uputim,
18 referencama i da se mnogo ne usredsređujem, ne upuštam u samu sadržinu.

19 U svakom slučaju, časni Sude, imate materijal i ja ću se ipak
20 pridržavati iste tehnike, paragraf po paragraf, ali neću se, naravno, na svakom
21 zadržati. Idemo sada na paragraf 226 i 227, zajedno.

22 Tu se govori o izveštaju vojske, a Vi znate šta je to. Znači 226: "Kao
23 što je jasno rečeno u izveštaju vojske, osnova VRS osnovana 19. maja 1992.

24

25

26

27

28

29

30

1 godine, bile su upravo one jedinice koje je ranije formirala SDS i kojima su
2 komandovali krizni štabovi."

3 Onda neću sada da oduzimam vreme, da čitam taj citat koji je u okviru
4 paragrafa 226. Samo poslednju rečenicu: "Samorganizovane jedinice sa njihovim
5 komandnim štabovima i komandama bile su uključene u Vojsku Republike Srpske."

6 Zatim, 227, imamo sličan izveštaj iz pešadijske brigade Vlasenica.
7 Citiram, to je iz P1059, a to je sledeće: "20. aprila 1992. godine snage
8 Jugoslovenske armije su već bile formirale jedinice, kojima su komandovali
9 krizni štabovi SDS-a, oslobodili su Vlasenicu. Krizni štab SDS nastavio je da
10 komanduje odredima na terenu di 28. juna 1992. godine kada su sve jedinice ušle
11 u formaciju 1. birčanske brigade." A to je P1059, to je prva tačka u ovom delu,
12 insertu, 19. decembar 1994., komandi Drinskog korpusa.

13 Imajući to na umu, 1994. je datum koji je ovde relevantan. Zatim imamo
14 sledeći insert, to je jedan deo iz transkripta, 20677, gde je taj konkretan
15 dokument koji je sada P1059, podnet gospodinu Savkiću od strane gospodina
16 Margettsa iz Tužilaštva. On kaže u redu 16: "Gospodine Savkić, ovo je izveštaj
17 kojim se izlaže istorijat 1. lake pešadijske brigade Vlasenica, koju je poslao
18 komandant Kosorić." I onda on to citira, odnosno rezimira i u redu 23 kaže:
19 "Tačno je, zar ne, da je ovo preuzimanje ostvareno od strane JNA zajedno sa tom
20 jedinicom koja je bila koordinirana od strane kriznog štaba DS-a?"

21 Odgovor: "Ne, to nikako nije tačno, to nije istina -" ovo poglavlje i tu
22 se završava strana.

23 Zatim idemo na drugi paragraf. To je sledeća strana, 6. juna 2006. Znači
24
25
26
27
28
29
30

1 da vrlo brzo pređemo na stranu 25247 transkripta gde gospodin Harmon unakrsno
2 ispituje gospodina Krajišnika i tu u redu 13 kaže: "Hajde da pogledamo sada
3 jedan drugi dokument, gospodine Krajišnik, ukoliko možemo da pogledamo dokument
4 koji se nalazi u tabu 105." Dobro, to su brojevi Tužilaštva, tabulatorski
5 brojevi. Ima takođe i broj dokaznog predmeta, časni Sude, P1059, znači to je
6 isti dokument. I on rezimira i čita konkretan paragraf.

7 "Gospodine Krajišnik, sada isto pitanje postavljam Vama. Pre 1. maja
8 1992., pre nego što ste otišli u Lisabon, pre nego što ste se vratili u Lisabon,
9 i pre 16., odnosno 12. maja 1992., 16. zasedanja Skupštine, da li ste tada znali
10 -" Izvinite, časni Sude.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U transkriptu čitamo da je gospodin
12 Savkić bio taj koji je bio ispitivan od strane gospodina Margettsa, upućuje se
13 na stranu 20677. Pokušavam samo da vidim da li je blizu ovih strana ova stranica
14 koju ste Vi pomenuli, ta nam nije data. Naravno, mogli bismo da je nađemo, ali
15 pretpostavljam da Vaša argumentacija, gospodine Stewart, se ipak odnosi na
16 gospodina Blagića, a ne gospodina Savkića.

17 G. STEWART: [simultani prevod] Moguće je, izvinjavam se, da nam
18 nedostaje jedna strana. 20677, to jeste gospodin Savkić.

19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, ali...

20 G. STEWART: [simultani prevod] Izvinjavam se što nemam tu stranicu, ali
21 30. januara 2006. apsolutno na stani 20677, bio je definitivno gospodin Tomislav
22 Savkić, i njega je ispitivao gospodin Margetts. Časni Sude, Vi možete da vidite
23
24
25
26
27
28
29
30

1 i u transkriptu, naravno, tokom vremena, ali jednostavno ono što želim da
2 istaknem, poenta koju želim da napravim je da gospodin Savkić jednostavno to
3 poriče kako netačno. On jednostavno kaže : "Ovo nije tačno."

4 Na 25247, ono što sam pročitao iz dokaza odnosno svedočenja gospodina
5 Krajišnika, gde sam ja završio rečima: "Da li ste znali da je -", to je znači
6 25248: "Da li ste znali da je JNA zajedno sa bosansko-srpskim snagama oslobodila
7 Vlasenicu?"

8 Gospodin Krajišnik odgovara: "Da bi bilo sasvim jasno, što se tiče Vaših
9 pitanja, moguće da sam znao da su te oblasti bile oslobođene. Ja nikad nisam
10 znao koje snage su za to upotrebljene. A da je to bilo u sprezi sa JNA, odnosno
11 lokalnim jedinicama njihovim, to nisam znao. Znači, ukoliko ima nekih dokumenata
12 u tom smislu, ja bih rado o tome nešto objasnio. JNA je bila tamo. Ne
13 isključujem to, znači bila je u Bosni i Hercegovini. Takođe je bilo i ljudi iz
14 tog prostora, bilo je ljudi iz Srbije. Ne znam kad sam čuo za Vlasenicu." Onda
15 gospodin Harmon pita nešto drugo.

16 Setićete se, časni Sude, da je osporena prihvatljivost dokumenta P1059,
17 međutim on je ipak prihvaćen na osnovu toga da je Tužilaštvo tada vrlo pravilno
18 argumentovalo, da što se tiče te stvari gospodin Savkić je osporio sadržaj, ali
19 ne i sam dokument. On nije rekao da dokument nije ono za što se predstavlja, ali
20 on o tome nema nikakvih saznanja. Samo je osporio sadržaj.

21 Časni Sude, taj dokument je predodčen gospodinu Krajišniku i razlog zbog
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 koga mi sad govorimo o ovome je to što je gospodinu Krajišniku taj dokument
2 predodčen tako da se podrazumevalo da je on originalan i istinit. Međutim, istini
3 za volju, već smo pre toga čuli jednog svedoka koji je imao konkretna saznanja o
4 tom lokalitetu, o tom kraju i koji nam je rekao da dokument apsolutno nije niti
5 originalan, niti tačan.

6 Međutim, pošto sam Vas sad uputio na to gde se mogu naći ovi citati,
7 hteo bih da se pozovem na paragrafe 25 do 33 u završnom podnesku Odbrane, pošto
8 nećemo sada da ponavljamo sve ono što smo već dali napismeno. To su znači
9 paragrafi 25 do 33.

10 Zbog toga bi želeo da pređem na paragraf 234 u tužiočevom podnesku.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ne znam kada je zgodno za Vas da
12 napravimo pauzu, jer treba da napravimo još jednu pauzu od 20 minuta, što znači
13 da ukupno imate još 55 minuta.

14 G. STEWART: [simultani prevod] Koliko je meni ostalo do pauze?

15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pet do deset minuta. Kako želite.

16 G. STEWART: [simultani prevod] Onda ću u tom slučaju preći još jedan deo
17 svog izlaganja. Paragraf 234, "Drugi krizni štabovi su preduzeli mere koje su
18 služile da se proganja ne-srpsko stanovništvo ili da se oni dovedu u položaj
19 drugorazrednih građana u opštinama u kojima su živeli", a onda imamo fusnotu 594

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 u kojoj se citiraju tri dokumenata, prvi od njih je 528, paragraf 61. To je
2 izveštaj gospođe Hanson. Znači to je 528, paragraf 61, fusnota 120. To je u
3 izveštaju gospođe Hanson i njena fusnota 120. Ove dve stavke tiču se Novog
4 Sarajeva i to je fusnota, tačnije tabulator 158, dokument o Palama 529,
5 tabulator 311.

6 Pre svega, da pogledamo Novo Sarajevo. Naći ćete taj dokument. Imali ste
7 te strane transkripta, to je malo dalje od prethodne stavke, to je 00898392.
8 Vidim da sudija Hanoteau klima glavom. Izveštaj o aktivnostima: "U srpskoj
9 opštini Novo Sarajevo, sledeće aktivnosti su obavljene: osnovan je krizni štab."
10 I onda da pogledamo stavku 6: "O tretmanu Muslimana i Hrvata. Građani svih
11 nacionalnosti često se okupljaju, naročito u Grbavici. Ko je odgovoran za
12 situaciju u zgradama i za svu informaciju o stanarima. Tajno se primenjuje
13 uobičajena procedura da se utvrdi koji su ljudi učestvovali u vojnim
14 aktivnostima protiv nas. Mi smo obavestili Muslimane da će biti bezbedni,
15 ukoliko budu vojno neutralni prema nama i do sada je situacija bila dobra.
16 Posetili smo manastir u Gornjim Kovačićima i razgovarali o saradnji, lojalnosti
17 i o bezbednosti časnih sestara u tom samostanu." To je kraj ovog citata. Nije
18 bilo nikakvih spornih pitanja u vezi samostana. Ali to su ta dva paragrafa.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

sreda, 30.08.2006.

Predmet br. IT-00-39-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o originalnom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti uskladena sa transkriptom na engleskom jeziku.

1 Odbrana sad neće da započne neko nagađanje u ovom trenutku o tim tajnim
2 i uobičajenim procedurama. Poenta je sledeća; vrlo je jasno iz ovog dokumenta da
3 se on tiče samo toga kako treba postupati sa ljudima koji su učestvovali u
4 vojnim akcijama protiv Srba. Međutim, gospođa Hanson ga u svom izveštaju koristi
5 na širi način, mada nema o tome nikakva dalja saznanja. Ona jednostavno
6 predočava taj dokument i koristi se njime. I taj dokument se koristi da bi
7 potkrepio tvrdnju da su krizni štabovi preduzimali korake da progone ne-srpsko
8 stanovništvo i da ga svedu na status drugorazrednih građana u toj opštini. Znači
9 Muslimane i Hrvate. Govori se o tome, međutim, samo kako treba postupati sa
10 onima koji su učestvovali u vojnim aktivnostima. I čak se izričito kaže da su
11 "Muslimani obavešteni da će biti bezbedni ukoliko ostanu vojno neutralni, i do
12 sada je situacija bila dobra." To je taj citat.

13 Znači, ako je neko želeo da predoči dokaze o tome šta se desilo, da je
14 sve to bilo laž, to je sasvim druga stvar. Ali gospođa Hanson sigurno nije osoba
15 koja može to da uradi. Ona samo citira dokument koji zapravo i ne podržava ono
16 što ona pokušava da kaže.

17 Druga stavka je dokument o Palama. To je drugi u Vašem kompletu, ima
18 nekoliko strana. Od 7. maja 1992. godine imamo jedno naređenje koje kaže: "Tokom
19 sednice koja je održana 7. maja 1992. godine usvojeno je sledeće naređenje:
20 pošti na Palama se ovim naređuje da prekine sledeće telefonske linije -" I onda
21 se navodi 15 imena. To su sve muslimanska imena. Mi ovo ne sporimo ni u jednom
22 trenutku. Ima 15 imena. Kaže se: "Od Vas se traži da prekinete ove telefonske
23
24
25
26
27
28
29
30

1 linije i da ih povežete na zgradu srpske televizije" i tako dalje. Znači, na
2 jednom mestu treba da se prekine 15 linija, to su sve muslimanska imena, jedan
3 mali broj. U to vreme odvijao se sukob u Bosni, tako da to nije neka generalna
4 diskriminacija protiv Muslimana. Ne može se iz ovog dokumenta izvući zaključak,
5 sigurno ne bez nekih drugih potkrepljujućih dokaza, nije moguće izvući zaključak
6 da je to akcija usmerena na konkretne ljude, na mali broj konkretnih ljudi, i da
7 je možda za to postojao neki razlog, a ne samo čista diskriminacija. Zbog toga
8 što je između ostalog na Palama bilo mnogo više Muslimana od 15.

9 Ovo je vrlo providno, na tankim nogama, to su sve dokumenti na brzinu
10 prikupljeni da potkrepe određenu tezu. Po ovim dokumentima sudeći ne radi se
11 uopšte o progonu. Trebalo bi mnogo više konteksta da se dokaže da je neko
12 tretiran kao građanin druge klase. Uopšte nema ni izbliza dovoljno dokaza da se
13 tako nešto primeni na gospodina Krajišnika, pogotovo i da se protumači kao da
14 ide njemu na teret.

15 Mi smo izneli ovaj primer ali ih ima na desetine i desetine u izveštaju
16 gospođe Hanson koji su korišteni na isti način a isto tako i izveštaju gospodina
17 Treanora.

18 Časni Sude, mislim da bi sad mogli da odemo na pauzu.

19 SUDIJA ORIE: [nedostaje simultani prevod]

20 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

21 ... Početak pauze u 12.36h

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ... Sednica nastavljena u 13.01h

2 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim ustanite.

3 Izvolite sestiti.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, nastavite.

5 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, sledeći paragraf je 236, ali
6 ja ću sada da vrlo brzo prođem kroz sve ovo. 236 tiče se kriznih štabova. I
7 završnog podneska Tužilaštva. Kaže se: "Krizni štabovi su primenjivali
8 zajedničke kriterijume da regulišu uklanjanje nesrba."

9 Mi tvrdimo, časni Sude, da u zapisniku sa sastanka Vlade od 4. jula
10 1992. godine, imam ovde i taj dokument, ali neću na njega da se pozivam pošto
11 nemamo vremena.

12 I u fusnoti ovog paragrafa citira se svedočenje gospodina Lakića,
13 zapravo to je pogrešan citat jer je pogrešno pročitano. U transkriptu to je
14 21617 strana i 21618, ali sad ne tražim od Vas da gledate tu stranu. Bitno je to
15 da je gospodin Margetts, predstavnik Tužilaštva, ubacio u to pitanje Sanski
16 Most, koji je pominjan na strani 21615 i kaže ukratko: "Kriterijumi su bili
17 slični onima koji su izneti u odluci Kriznog štaba Sanskog Mosta. I gospodin
18 Lakić u svom svedočenju jasno kaže da Vlada nije odlučivala o trajnom rešenju
19 problema napuštenih kuća i stanova, i sve što su u to vreme imali je jedan
20 privremeni aranžman."

21 Međutim, časni Sude, ja Vam samo govorim gde su ove strane zbog toga što
22 je sve to pomalo komplikovano i trebalo bi nam dosta vremena da detaljno ovo
23 objasnimo.

24 U paragrafu 244 kaže se da su: "Krizni štabovi funkcionisali kao deo
25 državnog sistema u kome je gospodin Krajišnik bio jedan od dva najviša

26

27

28

29

30

1 funkcionera, najviša rukovodioca," i to je iz izveštaja gospođe Hanson. I
2 naravno, imamo ovde i fusnote koje su u izveštaju gospođe Hanson. U fusnoti 65
3 pominju se tri primera: Bijeljina, Ilijaš i Živinice, i mi smo o njima govorili
4 u našem završnom podnesku, naročito u paragrafu 397, gde smo rekli da je ova
5 navodna osnova za tu tvrdnju u praktičnom smislu potpuno pobijena. Mi bar to
6 tvrdimo.

7 S druge strane, podsećaju nas po materijalu da je gospođa Plavšić išla
8 tamo u ime Predsedništva i da je sama rekla da o tome nikako nije obavestila
9 gospodina Krajišnika. Što se tiče Ilijaša, treba da pogledamo transkript 9773 do
10 9774, što mislim da nismo zabeležili u našem završnom podnesku, ali također
11 želim da obeležim 10100 do 10104. To je sve što smo hteli da iskoristimo iz
12 izveštaja gospođe Hanson.

13 U paragrafu 246 završnog podneska Tužilaštva daju se, citiram: "Primeri
14 kriznih štabova i kako oni izveštavaju o tim preuzimanjima vlasti bosansko-
15 srpskom rukovodstvu." I onda imamo ovde prvu tačku od nekoliko navedenih,
16 poslednja rečenica: "Istog dana Krajišnik je razgovarao sa Mauzerom i
17 predsednikom Mičićem."

18 Časni Sude, za ovo nema nikakvog potkrepljujućeg materijala. O tome se
19 govori u svedočenju gospodina Krajišnika na strani 24298 koja je u ovom kompletu
20 dokumenata, to je bilo 18. maja 2006. Gospodin Krajišnik nije razgovarao sa
21 Mauzerom i nije pomenuo Mičića. Mi nismo sigurni kako je uopšte došlo do toga da
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Mičić bude upleten u ovu priču. To može biti možda neka greška. U svakom
2 slučaju, to je potpuno neistinito, ono što stoji u završnom podnesku Tužilaštva
3 je potpuno neistinito i netačno.

4 Paragraf 260 istog podneska govori o 23. sednici Skupštine i kaže se:
5 "Doktor Beli rekao je u skladu sa instrukcijama -" - i onda ide citat. Pre
6 svega, podsećaju me da kad god se pominju Vojinović i doktor Beli, to je jedna
7 te ista osoba. Mi tvrdimo da je ovaj citat izvrnut i istrgnut iz konteksta, mada
8 ne tvrdim da je to učinjeno iz nekih zlih namera, ali ovaj citat ovako kako je
9 prezentiran zvuči: "U skladu sa instrukcijama srpske Skupštine, Ratna
10 predsedništva su osnovana u Brčkom", i dalje se kaže: "Recite mi šta da uradim.
11 Mi imamo predsednika opštine, nemamo skupštinu, nemamo savet, nemamo
12 predsedništvo." Kraj citata. Mi kažemo da je ovo istrgnuto iz konteksta, ove
13 reči konkretno: "Kaži mi šta da radim." Čini se da se time želi reći kao da je
14 ovo neka molba, neki zahtev od Ratnog predsedništva da se izdaju neka naređenja.
15 A ustvari čovek je samo zbunjen u vezi s nečim drugim i traži savet.

16 Zatim u paragrafu 264 kaže se: "Postojeći dokazi i svedočenja potvrđuju
17 Krajišnikov direktan konflikt sa kriznim štabovima i opštinskim liderima i jedan
18 predsednik opštine je u jednom presretnutom razgovoru rekao, između ostalog,
19 gospodinu Krajišniku: 'Moja je dužnost da te obavestim o tome šta se dešava.'" O
20 tome je gospodin Krajišnik u svom svedočenju govorio na strani 24211, 17. maja
21 2006. I kada gospodin Krajišnik objašnjava kakav je bio odnos između gospodina
22 Tintora i njega, da su oni bili kumovi i tako dalje, i to je jedan poseban odnos
23 između Srba u srpskom društvu. To između ostalog podrazumeva i neke obaveze. U
24 drugim narodima takođe postoje slični pojmovi i slični odnosi. Međutim, u

25

26

27

28

29

30

1 kontekstu kumstva među Srbima, taj neki osećaj obaveze, dužnosti, se izričito
2 podrazumeva.

3 I ono što je još bitno ovde je jedan primer koji je iskoristila gospođa
4 Hanson, kao osoba koja je pretraživala ove dokumente, znajući koje su tačke
5 optužbe stavljene na teret gospodinu Krajišniku, izrazila je između ostalog i
6 svoj stav objašnjavajući neki dokument. Nije se zadržala samo na onome što
7 dokument izričito govori. Nisam siguran koliko imamo presretnutih razgovora kao
8 podršku za njene tvrdnje. Onda imamo 406 ili 401 kao broj tabulatora u našem
9 kompletu dokumenata i mislim da sada to znači da treba da pređem na drugu temu,
10 pošto sam Vas uputio gde ovi dokumenti mogu da se nađu.

11 Sada ću preći na nešto sasvim drugo. Sad želimo da obradimo pitanje koje
12 se sastoji od dva dela koje ste Vi časni Sude uputili Odbrani kao i Tužilaštvu u
13 vezi sa žalbenom presudom u predmetu *Krnojelac*.

14 Stav Žalbenog veća u predmetu *Krnojelac* poklapa se sa stavom koji smo mi
15 zauzeli u svom završnom podnesku, isto kao i sa presudom Pretresnog veća u
16 predmetu *Brđanin*. Kaže se u toj žalbenoj odluci da je potrebno dokazati da je
17 postojao sistematski udruženi zločinački poduhvat da bi se dokazala krivična
18 odgovornost po modalitetu 2. Kao što znamo i kao što je jasno iz sudske prakse

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ovog Tribunala, modaliteti 1 i 2 udruženog zločinačkog poduhvata su vrlo jasno
2 odvojene vrste krivične odgovornosti za koje postoje različiti pravni
3 kriterijumi. Modalitet 2 se često opisuje, naziva se varijanta 1. Međutim, za
4 obe vrste dokaza, za obe vrste krivične odgovornosti potrebno je dokazati da je
5 optuženi imao nameru da počini krivično delo koje mu se stavlja na teret. To je
6 elementarno i osnovno za oba ova pojma, a razgraničenje između modaliteta 1 i 2
7 je dosta suptilan. Ove dve označene vrste krivične odgovornosti odnose se na
8 razne situacije, ali se u suštini svode na isto.

9 Od onih predmeta koje je razmatralo Žalbeno veće u Tadiću, to je bilo na
10 početku ovog procesa, nekoliko njih se uklapalo u jednu grupu, ali se radilo o
11 navodnoj odgovornosti optuženih za njihov rad u logorima i onda su se u toj
12 žalbenoj odluci pozivali na razne vrste predmeta iz Drugog svetskog rata, i
13 logore Dachau, Belsen i tako dalje. To objašnjava zbog čega je Žalbeno veće u
14 paragrafu 203 objasnilo modalitet 2 udruženog zločinačkog poduhvata kao
15 varijantu modaliteta 1.

16 Pretno vijeće u predmetu *Brđanin* u odnosu na udruženi zločinački
17 poduhvat 1 je smatralo da je neophodno dokazati postojanje sporazuma između
18 optuženog i konkretnih počinitelja. Sudija Bonomy je u svom izdvojenom mišljenju
19 govorio - mislim da je tu spajao *Milutinovića*... predmet *Milutinović* također da
20 je tu - napomenuo je da je potrebno pokazati vezu između optuženog i fizičkog
21 počinitelja, da je to možda nešto što nije previše naglašeno. Dakle, potreba da

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 postoji neka vrsta sporazuma između počinitelja, kao što je rečeno u Brđaninu
2 ili bliske veze ali ne previše naglašene sa fizičkim počiniteljem, što je
3 navedeno u izdvojenom mišljenju sudije Bonomyja, i jedno i drugo to zapravo
4 regulira da prije nego što se može doneti osuđujuća presuda optuženom za ono za
5 što ga se tereti, je da je on morao znati za osnovne elemente zločina za kojega
6 ga se tereti, i da je znao da će njegovo sudjelovanje u tom planu potpomoći i
7 počinjenju takvih zločina. Ključna stavka po našem mišljenju, koja se odnosi na
8 ovu varijantu 2, gdje se radi o sistemu, je da je optuženi imao saznanja o
9 prirodi tog sistema, dakle, da je on potpomagao tom sistemu. To zapravo ima istu
10 ulogu kao onaj sporazum o kojem smo govorili, da ga tako nazovem, u temeljnom
11 udruženom zločinačkom poduhvatu. Ta riječ "sistemska", tu se zapravo govori o
12 planu, organiziranoj strukturi. "Plan" je dobra riječ ili "sistem" isto tako za
13 ostvarivanje određenog rezultata. Dakle, inherentno je u tom konceptu
14 sistematskog zločinačkog poduhvata da postoji određeni stupanj organiziranog i
15 ponavljano počinjenja određenog zločina. Kad kažem to, mislim na određeno
16 definirani, a ne jedno određeno djelo, konkretno silovanje ili prebijanje.

17 Dakle, to je ključna stvar iz predmeta *Krnoje1ac*, koje mi je teško
18 izgovoriti, koju treba razmotriti. Ono što je najključnije, namjera a govorim o
19 paragrafu 96 iz tog predmeta: "Namjera sudionika pretpostavlja unaprijed znanja
20 sistema zlostavljanja i poticanje takvog sistema zlostavljanja. Koristeći se tim
21 kriterijima -" i sad ono najvažnije - "manje je važno dokazati da je postojao
22 manje-više formaliziran sporazum između sudionika, nego dokazati njihovu

23
24
25
26
27
28
29
30

1 uključenost u sam sistem."

2 I to je ono što sam zapravo iznio prije nekoliko trenutaka, naime, da u
3 osnovi uključenost u taj sistem predstavlja ekvivalent i ima istu svrhu na koncu
4 kao pitanje sporazuma koje se navodi u onom osnovnom udruženom zločinačkom
5 poduhvatu 1 i njegovoj definiciji.

6 To su ključne referente, tvrdimo mi. Da odgovorimo na pitanje Vijeća A,
7 zbog čega bi Vijeće pogriješilo ako se ne bi držalo obrazloženja iz predmeta
8 *Brđanin* u svjetlu odluke iz predmeta *Krnojelac* i obrnuto. I sad *Kvočku* ne treba
9 tu uključivati, jer se tu zapravo ponavljaju iste stvari i podržavaju isti
10 principi koji su navedeni u predmetu *Krnojelac* i da je to dosljedno u presudi
11 *Brđanin* i u izdvojenoj odluci, to jest mišljenju sudije Bonomyja.

12 S obzirom da se bavimo tom temom, kao prvo želim reći da sistematski
13 udruženi zločinački poduhvat ili udruženi zločinački poduhvat 2 zapravo nije
14 primjeren u ovom predmetu, ali u svjetlu činjenice da je jedno od niza pitanja,
15 koje je bilo postavljeno Tužilaštvu od strane Pretresnog vijeća, glasilo
16 konkretno - to je broj 4 ovdje - dakle ta mogućnost udruženog zločinačkog
17 poduhvata 2 nije obrađena u 98bis, zbog čega bi bilo pogrešno da Vijeće zaključi
18 da to nije nešto što bi se trebalo uopće razmatrati. Ja pretpostavljam, možda

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 oni jednostavno nisu još na to odgovorili. Ali u svakom slučaju, mi nećemo reći
2 ništa više osim što ćemo reći da ukoliko Tužilaštvo ima namjeru da se pozabavi
3 stavkom 4 ili pitanjem broj 4, da bi to moralo uključiti uz paragraf 117 žalbene
4 presude u predmetu *Krnojelac*.

5 Mi smo imali sreću što smo imali samo jedno pitanje, a Tužilaštvo devet,
6 tako da smo imali sreće. A imali smo nesreću utoliko što sam dobio baš onaj
7 predmet koji ne mogu izgovoriti - *Krnojelac*, a probao sam stvarno 100 puta.

8 Ukratko, ja sam zatražio da nam se na raspolaganje stavi vojni
9 izvještaj, a to spominjem samo zbog toga što želim reći da sam to zatražio.
10 Dakle, vojni izvještaj, analiza borbene spremnosti i dejstava Vojske Republike
11 Srpske koja nosi datum april 1993., spominjana je prilično detaljno u završnom
12 podnesku Tužilaštva, nije bitno koliko puta, možda više od 15, ali se citira
13 samo ukupno devet stranica.

14 Naravno, ja nemam namjeru to kritizirati, jer velik dio tog izvještaja
15 se bavi tehničkim vojnim pitanjima i pretpostavljam da ne bi bilo od velike
16 koristi. To sam spreman prihvatiti. Međutim, ono što ja želim reći u vezi sa tim
17 konkretnim dokumentom je, da bi ga se trebalo tretirati uz određeni oprez.
18 Onima, a to je nešto što bi zahtijevalo dobro iščitavanje tog dokumenta - što ja
19 sada neću činiti, on ima neke osobine - ima neke karakteristike dokumenta koji
20 predstavlja neku vrstu obraćanja javnosti od strane vojske, nekakvog njihovog
21 propagandnog materijala. Ovo što je citirano u završnom podnesku Tužilaštva, ako

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 bi se to izdvojeno pogledalo, prikazuje jednu bolje organiziranu, efikasniju
2 ratnu situaciju 1992. godine nego što je uopće moguće da su stvari izgledale
3 tako. I u samom dokumentu ima naznaka upravo ovog što sam rekao, ako pogledamo
4 neke pasuse.

5 Ukratko, na devetoj stranici jedan pasus koji negdje na polovini
6 stranice govori o moralu boraca i jedinica Vojske Republike Srpske. "Moral je
7 bio pod negativnim uticajem zbog sljedećih problema: neefikasnost raznih
8 segmenata Vlade na svim razinama." I onda vidimo primjere koje su to razine.

9 "Povremena kvazi-politička aktivnost, po neki put borba za vlast i
10 nepravilan pristup pojedinačnih organa vlasti prema ratnim komandama i
11 organizacijama." Mislimo da je tu prilično puno sadržaja.

12 "Neefikasno sprečavanje pljačke", i tako dalje. Pa onda: "Rukovođenje i
13 komandovanje je bilo u velikoj mjeri pod utjecajem..."

14 Na desetoj stranici, na sredini strane: "Ukupna spremnost vojnika pati",
15 i tako dalje.

16 Strana 13: "Pješadijske jedinice." Fusnota 569 citira prva četiri reda:
17 "Pješadijske jedinice koje su bile samo-organizirane su izrasle u masivnim

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 omjerima iz Teritorijalne Obrane a i druge jedinice koje su bile korištene na
2 početku rata u skladu sa odlukama kriznih štabova i sličnih organa vlasti." Šta
3 to znači? Šta znači "slični organi vlasti"?

4 "Među jedinicama pješadije bilo je jedinica koje su predstavljale razne
5 političke strukture koje su povremeno bile suprotstavljene opštim ciljevima
6 našeg rata. Neke su se razvile u para-vojne formacije. Te su jedinice uglavnom
7 izvršavale zadatke na teritorijama vlastitih općina, čak i na manjim područjima.
8 Isprva su jedinice same birale komandante i zajednički se odlučivalo što će se
9 raditi. Pojedinci i grupe su odustajali od zadanih ciljeva."

10 Časni Sude, mi znamo da se to stvarno tako događalo. Slušali smo iskaze
11 o tome i vidjeli dokaze o tome. Dakle, valjalo bi da Vijeće to pročita.

12 Zatim sljedeći paragraf, prvi pet redova je citirano u podnesku
13 Tužilaštva. Ovih posljednjih pet redova: "Samo-organizirane jedinice sa svojim
14 komandom i glavnim štabom su uključene u Vojske Republike Srpske, ali je kasnije
15 došlo do težih problema, kada je bilo potrebno da ih se koristi izvan njihovih
16 teritorija, što je imalo uticaja na sveukupna borbena dejstva brigada i većih
17 jedinica, čak i na Vojsku Republike Srpske u cjelini." I tako dalje.

18 Časni Sude, sigurno ćete proučiti cijeli izvještaj, pošto je cjelokupni
19 izvještaj drugačiji od onog što se daje zaključiti iz izabranih citata.

20 Kada se usporede ovi neki nejasni, magloviti komentari sa onim što se
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 stvarno događalo i šta se nije događalo, koliko je kaotična bila situacija u to
2 vrijeme, ovaj dokument dakle treba malo bolje protumačiti.

3 Časni Sude, gospodin Krajišnik je ovdje, gospodin Karadžić nije,
4 gospodin Mladić nije, gospođa Plavšić više nije. On je, šta god još druge bile
5 njegove funkcije u rukovodstvu bosanskih Srba, on je jedini viši funkcioner
6 bosanskih Srba koji Vam je na raspolaganju da mu se sudi. I njemu se i sudi.
7 Spomenuli smo da je on bio predsjednik Skupštine, pregovarač, da je potrebno da
8 Vijeće razmotri navodne druge funkcije i uloge koje on jeste imao - to ne
9 sporimo. Ali što je to zapravo uključivalo, to nije detaljno objašnjeno i to bi
10 trebalo dobro razmotriti. To što nisam spominjao prošireno Predsjedništvo danas
11 ujutro ne bi trebao biti problem za gospodina Krajišnika i to ne bi značilo da
12 se minimalizira vrijeme, energija i važnost koju je Tužilaštvo tome željelo
13 pripisati. Ali mi smo se u svom završnom podnesku time pozabavili. Mi smo svoj
14 *de jure* stav iznijeli u našem završnom podnesku što se toga tiče i Vi imate
15 dosta materijala u spisu u vezi sa time.

16 Časni Sude, podnesak Tužilaštva se jučer ukratko pozabavio pitanjem
17 odmjeraivanja kazne, naime rekavši time šta misle kolika bi trebala biti kazna,
18 ako bude presuđeno da je odgovoran po bilo kojoj ili svim tačkama optužnice.

19 U određenoj meri, časni Sude, uz određen stepen protestovanja, kao i u
20 drugim predmetima, drugoj argumentaciji Odbrane, mi smatramo da baš nisu
21 adekvatni predlozi u vezi sa odmeravanjem kazne onako kako su dati. A i da je
22 Tužilaštvo u pravu u svemu što su rekli u ovoj Optužnici, onda apsolutno ne

23
24
25
26
27
28
29
30

1 bismo imali išta ni da dodamo ni da oduzmemo od onoga razmatranja osnovnog, da
2 ustvari ovo sve treba da uzme Sud u obzir prilikom cenjenja, da ceni sve
3 prilikom odmeravanja kazne. I ni na koji način ne podržavajući ono što je reklo
4 Tužilaštvo, jednostavno, nema se tu mnogo čega reći.

5 Hoću da kažem sledeće, gospodin Krajišnik ima 61 godinu. Ukoliko bi on
6 bio osuđen u smislu ovoga što je rečeno od strane Tužilaštva, to bi značilo
7 otprilike izbrisati ostatak njegovog života i to je ono što mi i čujemo da
8 Tužilaštvo želi i što osećamo da Tužilaštvo želi. U svakom slučaju, to nije
9 najbitnije. Bitno je da se sudi gospodinu Krajišniku za ono što jeste učinio,
10 odnosno za ono što nije učinio, bolje rečeno. I ukoliko i bude osuđen, može se i
11 treba da se nada da će mu se kazna odmeriti samo u kontekstu onoga što jeste,
12 odnosno onoga što nije učinio u uslovima u kojima je to uradio, odnosno nije
13 uradio. Naravno, imajući u vidu i opseg njegovog ličnog zaduženja, njegove lične
14 odgovornosti i ograničenja njegove lične odgovornosti.

15 Časni Sude, Vi ste imali prilike da ocenite gospodina Krajišnika,
16 stavove gospodina Krajišnika. Oni su u velikoj meri bitni, oni su relevantni za
17 pitanje toga da li je uopšte Tužilaštvo uspelo da uspešno izvede svoju
18 argumentaciju, da prezentira svoj slučaj. To je takođe relevantno za odmeravanje
19 kazne. Ali, časni Sude, mi tvrdimo da gospodin Krajišnik nije kriv i da se to
20 pitanje uopšte ne postavlja. Znači, hipotetički podnesci, ustvari nisu laki ni
21 za koju odbranu, odnosno ne može ih se lako obarati.

22 Na ovom Sudu je velika odgovornost da se rigorozno pridržava pravila za
23 odmeravanje samo one prave kazne. Odnosno, da se pridržava redosleda. Postoje na

24

25

26

27

28

29

30

1 svetu i drugi tribunali i ljudi kojima se sudi širom sveta i što se tiče ljudi
2 koji se nalaze van sudnice, ono što je od prevashodnog značaja su presude.

3 Mi smo razradili u našem uvodnom izlaganju jednu posebnu tezu, odnosno
4 da je jedan od težih aspekata kada se ima jedan ovakav panel sudija koji su
5 iskusne, profesionalne sudije. Tu postoje neki plusovi i minusovi. Ali u svakom
6 slučaju, Vi ste mnogo odgovorniji nego, recimo, anonimni članovi neke porote u
7 nekim drugim vrstama slučajeva, koji naravno, kad se završi taj slučaj gde oni
8 učestvuju u tom svojstvu jednostavno odu u neku svoju anonimnost, pošto su
9 doneli tu svoju odluku.

10 Kada, kao što zahteva i predlaže Odbrana, budete oslobodili gospodina
11 Krajišnika od krivice po svim tačkama, Vi ćete biti suočeni sa jednom bujicom
12 protesta, kako unutar tako i izvan ove zgrade. Ne morate da odete mnogo dalje od
13 ove zgrade kako bi se suočili sa ljudima, ženama i muškarcima koji će Vam
14 arogantno reći da znaju sve odgovore na ova pitanja, na koje je ovaj Sud
15 potrošio dve i po godine, u kojima je on razmatrao, u kojima je većao i o kojima
16 tek treba da donese odluku. A oni misle da oni znaju bolje i da znaju odgovore
17 na sva ta pitanja. A mnogi od nas smo, naravno u drugim situacijama, također deo
18 te javnosti, ali naravno ona ogromna razlika je to, da osim onih koji su

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 direktno uključeni u ovo suđenje, nijedan od takvih koji bi se bunili na taj
2 način apsolutno najverovatnije nije pročitao ni 1% izvedenih dokaza. I oni koji
3 bi bili rado zaključili ovo suđenje onako kako se to njima dopada, pre nego što
4 je uopšte suđenje i počelo, nisu apsolutno čitali ništa od materijala, jer ga
5 prvo nije ni bilo u to vreme.

6 A kada gospodin Krajišnik bude oslobođen, internet će biti pun komentara
7 u vezi sa procesom, ali u redu. To je sasvim u redu. Vi ćete u očima mnogih biti
8 krivi za to. Bićete negativci. To je apsolutno normalno. To se može i očekivati.
9 Međutim, u očima drugih bićete heroji pravde. Uopšte nema dvojbe da će to biti
10 tako i to će biti na duže staze.

11 Reči gospodina Tiegera juče, kada smo zaključivali naš rad su, svesno
12 ili nesvesno, jednog velikog engleskog pesnika John Donnea: "Smrt svakog čoveka
13 je tuga za mene, jer ja sam deo sveta." To je ustvari parafraza dobro poznate
14 rečenice, "Ni jedan čovek nije ostrvo." A stoga također posle toga sledi i ono
15 zvono koje zvoni za tebe.

16 Kao i uvek, kažem da velika poezija izražava velike istine, univerzalne
17 istine. I bez ikakvih poetskih pretenzija, ja znam kao advokat da svaka nepravda
18 umanjuje sve nas, unižava sve nas. Mi insistiramo na pojedinačnoj ljudskoj
19 pravdi. Stoga međunarodni krivični sudovi više neće tolerisati takve barijere
20 kao što su suvereni imunitet, ako se radi o pojedinačno odgovornom čoveku za
21 grozne zločine.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 S druge strane te medalje ili s druge strane tasa, drugi tas na vagi
2 pravde je, da ukoliko svim životima koji su izgubljeni u nedvojbenoj tragediji
3 Bosne, Jugoslavije, i pored toga još dodamo i tragediju jednog jedinog čoveka, a
4 da nemamo jasne dokaze kojima bi mogli da uverimo jedina tri čoveka koji su
5 zaista pročitali i cenili sve dokaze koji su izvedeni, i da stvarno uverimo Vas,
6 Vaše visosti sudijo Orié, sudijo Canivell, sudijo Hanoteau bez ikakve trunke
7 razumne sumnje, da ste Vi stvarno izvesni da je gospodin Krajišnik kriv. Ukoliko
8 dodamo i tu nepravdu, onda smo svi izgubljeni.

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine Stewart.

10 Gospodin Josse.

11 G. JOSSE: [simultani prevod] Mogu nešto sasvim drugo da kažem u vezi sa
12 izjavom gospodina Krajišnika sutra?

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Upravo sam hteo da pitam nešto u vezi sa
14 tim. To je upravo nešto što treba sada da odradimo, da se spremimo za sutra.

15 G. JOSSE: [simultani prevod] Izvinite što prekidam. Ako rezimiramo
16 situaciju, on je tokom pauze pripremio govor koji želi da sutra održi. Otprilike
17 15 strana na njegovom jeziku. On je u potpunosti preveden, ali ja se bojim da će
18 mu trebati više od 30 minuta da to pročita, te bih, uz dužno poštovanje, molio,
19 on bi želeo da se taj dokument prihvati od strane Suda, a ja bih predložio i
20 ovo: da ja dam jedan primerak, i naravno, i prevod Tužilaštvu danas popodne. Oni
21 mogu da u toku popodneva odluče da li ima tu nekih delova gde bi oni reagovali

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 odnosno, gde bi imali primedbe. Ukoliko to bude slučaj, onda mogu o tome da
2 razgovaram ujutru sa gospodinom Krajišnikom, a to naravno u okviru njegovog
3 davanja izjave po pravilu 84bis. Onda bi možda mogao taj dokument da se prihvati
4 od strane Pretresnog veća. Gospodin Krajišnik bi mogao da ga pročita vrlo brzo i
5 da ga ispravi i naravno, ako treba, da ga na odgovarajući način rezimira.

6 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodin Josse je predložio ovo što ste
7 čuli. Imate li komentar?

8 G. TIEGER: [simultani prevod] Na osnovu informacija koje je kolega dao
9 do sada, čini nam se da ovo što je predložio apsolutno nije u okviru normalne
10 procedure po 84bis. Ali možda bi mogli da vidimo prvo šta je to šta je on
11 predložio, pa onda da se dalje rukovodimo na osnovu toga.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu.

13 G. JOSSE: [simultani prevod] Trebalo je ovo da dodam. Mislim da ima
14 nekih delova, nema mnogo, na koje će Tužilaštvo imati primedbe i to je razlog
15 zašto ja hoću da se kroz ovo prođe.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dajte da prvo sačekamo da vidimo da li
17 se uopšte mogu strane dogovoriti da postignu neki sporazum, jer jedno od pitanja
18 koje je ovde aktuelno je i pitanje vremena. Ja se slažem s Vama da se ne može
19 strana pročitati za 30 minuta, naročito s obzirom da treba i da se prevodi i Vi
20 kažete da on to može da pročita vrlo brzo, ali ukoliko postoji engleski prevod i
21 imamo englesku i B/H/S verziju, naravno to se i može onda brže. Ali u svakom

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 slučaju, i francuski prevod treba da se ima u vidu.

2 G. JOSSE: [simultani prevod] Naravno. I gospodin Krajišnik želi da ga
3 pročitata, želi to da pročitata na jedan dostojanstven način i neki delovi treba da
4 se posebno naglase, uz odgovarajuću fazu u čitanju iz srca.

5 [Sudije većaju]

6 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Veće će se pozabaviti ovim pitanjem,
7 razmotriće ovo pitanje. A tih 30 minuta kao takvih, to nam nije problem. Možda
8 bude i 35 i 40 minuta. Ali da dodamo još jedan dan, to bi svakako predstavljalo
9 problem za Pretresno veće, znači to bi već bio problem, pa da se mi
10 skoncentrišemo na to kako ćemo preostalo vreme iskoristiti.

11 Imamo po planu jedan sat za Tužilaštvo, jedan sat za Odbranu i onda
12 naravno i eventualna pitanja od strane sudija, Sudskog veća. I o tome treba da
13 porazgovaramo, koja pitanja su ostala i koliko vremena imamo za njih. Stoga
14 pozivam strane da se sporazumeju o sadržini, odnosno da li će to biti unutar ili
15 van okvira pravila 84bis i da obaveste Sudsko veće ukoliko i postignu takav
16 sporazum.

17 A moje pitanje trenutno za Vas bilo bi, koliko vremena smatra tužilac da
18 mu je potrebno? Hoćete li iskoristiti svoj puni sat ili ne?

19 G. TIEGER: [simultani prevod] Uz upozorenje Vaša visosti, da nisam
20 siguran sada, čini mi se da nećemo iskoristiti ceo sat.

21 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Odbrana, isto pitanje?

22 G. JOSSE: [simultani prevod] Isti odgovor.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Znači, imaćemo možda još dodatnog
2 vremena za gospodina Krajišnika u tom slučaju. Ali u svakom slučaju treba da
3 apsolutno sutra izbegnemo jednu veliku bitku u smislu toga šta jeste
4 odgovarajuće, odnosno šta nije odgovarajuće za takvo istupanje kakvo ćemo
5 dozvoliti gospodinu Krajišniku. Stoga, ne samo u smislu toga da li bi bilo
6 odgovarajuće da imamo jedan rezime koji bi se dostavio u pismenoj formi
7 Pretresnom veću, odnosno da li se to može danas dostaviti Pretresnom veću. Mi
8 bismo jako želeli da znamo, to jest, da nam gospodin Krajišnik, mi bismo jako
9 voleli da čujemo to što gospodin Krajišnik ima da nam kaže. Zato smo i u
10 kontinentalnoj tradiciji upravo i pružili gospodinu Krajišniku priliku da uzme
11 reč i da istupa, da govori. Naravno da treba i Odbrana sa svoje strane, odnosno
12 njegov tim, da vidi šta bi bilo odgovarajuće da se kaže u tako datoj prilici, s
13 obzirom da ne bismo hteli da imamo puno prekidanja prilikom tog istupanja. To
14 apsolutno ne bi bilo u redu.

15 Znači, ne samo imajući u vidu vreme nego i druge razloge, to je nešto
16 što se ne bi moglo prihvatiti. I zbog toga želimo da strane međusobno
17 porazgovaraju o tome.

18 G. JOSSE: [simultani prevod] Hvala Vam na savetu.

19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Još samo jedno pitanje gospodine Tieger.
20 Rekli ste da Vam neće biti potreban cijeli taj sat. Ja znam da je Obrana dobila
21 manje pitanja nego Tužilaštvo. Reći da ste se konkretno pozabavili svim
22 pitanjima bi možda bio eufemizam u ovoj situaciji.

23 G. TIEGER: [simultani prevod] Da, časni Sude. Mi ćemo naravno ponovo
24
25
26
27
28
29
30

1 razmotriti Vaša pitanja kako bismo vidjeli da li smo nešto preskočili u našem
2 predočavanju jučer, a što je važnije, ja sam odgovarajući na pitanje koliko nam
3 vremena treba spomenuo da je to još neriješeno. Dakle, mi i dalje smatramo da
4 nam treba manje od sat vremena.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala na toj informaciji. U tom slučaju,
6 prekidamo s radom. Sutra ćemo raditi poslije podne u 14.15h. U ovoj istoj
7 sudnici počinje se s radom.

8 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

9 ... Sednica završena u 13.49h.

10 Nastavak zakazan za četvrtak,

11 31.08.2006., u 14.15h.

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30